

Penaal cassatieberoep van nu en straks:

enkele denkrichtingen voor de toekomst(*).

Rede uitgesproken door Marc De Swaef, Procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, op de plechtige openingszitting van dit Hof op 1 september 2005.

(*) Met bijzondere dank aan magistraat met opdracht A. SMETRYNS en referendaris M. TRAEST voor hun gewaardeerde medewerking.

1. Zo voor een letterkundig werk het onderwerp slechts de smeltkroes is die zich tot het gieten leent⁽¹⁾, viel mij de keuze van een passend onderwerp voor de uit te spreken rede op de plechtige openingszitting van het Hof in het jaar 2005 niet gemakkelijk.

Bij het doorlopen van de 127 plechtige openingsredes, uitgesproken sinds 1869 door mijn voorgangers, blijf ik in bewondering staan voor hun inventiviteit en verscheidenheid.

De kaleidoscoop van behandelde onderwerpen is indrukwekkend en Procureur-generaal Piret schetste er nog onlangs een treffend beeld van⁽²⁾. De vraag die daarbij aan de orde komt is te weten welk juridisch betoog thans nog zinvol kan worden gehouden. Moet men vertrouwd terrein bewandelen of zal men als een ontdekkingsreiziger het wagen vreemd territorium te betreden?

Ik heb voor de veilige weg gekozen. Het straf(proces)recht is de materie die mij na aan het hart ligt en, waar het hart van vol is, zegt het volkse spreekwoord, loopt de mond van over.

2. Ik zal dus enkele beschouwingen wijden aan het cassatieberoep in strafzaken. Men kan zulk onderwerp op drie manieren aansnijden.

⁽¹⁾ W. ELSSCHOT, *Brieven. Verzameld en toegelicht door Vic van de Reynt met medewerking van Lidewyde Paris*, Amsterdam, Querido, 1993, 387.

⁽²⁾ J.M. PIRET, "Een eeuw bedenkingen over de Justitie, Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof op 1 september 1999", *A.C.* 2000, 3.

Er is vooreerst een historisch betoog mogelijk. Hoe was het vroeger en waarom? Vermits het verleden het heden doet begrijpen is deze benaderingswijze waardevol, op voorwaarde dat ze kritisch kan en mag gebeuren.

Ten tweede kan men de bestaande toestand beschrijven. Die aanpak is voorzeker van grote praktische waarde, maar hij maakt eerder stof voor een leerboek uit.

Er is tenslotte de toekomst-gerichte benadering met voorstellen tot verbetering van de huidige procedures. Zo die verzuchtingen de lege ferenda niet zelden dode letter blijven bij afwezigheid van enig daaropvolgend wetgevend initiatief, mag dit nochtans niet leiden tot het verzaken aan creatief denken op gevaar af in een verstard systeem verzeild te geraken wat ook voor de rechtswetenschap funest is.

Een werkstuk dat gebaseerd is op de combinatie van voornoemde drie methodes is vanzelfsprekend het meest aangewezen, want het meest volledige. Maar het zou blijk geven van grove verwaandheid om voor te houden dat mijn betoog vandaag het resultaat is van zo'n globale aanpak. Mijn opzet bestond er weliswaar in dit in enigerlei mate na te streven, maar tussen verzuchting en werkelijkheid bestaat een wereld van verschil.

3. Het thema van het cassatieberoep in strafzaken of van deelaspecten ervan is in het verleden reeds aan bod gekomen. Zo handelde Procureur-generaal R. Janssens in 1908 over de cassatieberoepen in het belang van de wet⁽³⁾. Advocaat-generaal G. Sartini van den Kerckhove hield in 1937 een rede, getiteld: "Réflexions sur l'instance et la procédure de cassation en matière répressive"⁽⁴⁾.

In 1964 hield Procureur-generaal R. Hayoit de Termicourt een rede over de cassatieberoepen in het belang van de wet en de aangiften op bevel van de minister van Justitie⁽⁵⁾.

In tal van andere plechtige openingsredes werd bovendien nog - fragmentarisch of terloops - aandacht besteed aan problemen van het penaal cassatieberoep.

Mijn betrachting is bescheiden. Nu het strafprocesrecht de laatste jaren aan een herziening toe is, zal ik enkele aspecten van de cassatieprocedure in strafzaken ontleden in het licht van die jongste ontwikkelingen en ze tevens in enig rechtsvergelijkend perspectief plaatsen.

⁽³⁾ R. JANSSENS, "Des pourvois dans l'intérêt de la loi", Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof op 1 oktober 1908, *Pas.* 1908, I.

⁽⁴⁾ Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof op 15 september 1937, *Pas.* 1937, I.

⁽⁵⁾ R. HAYOIT DE TERMICOURT, "Les pourvois dans l'intérêt de la loi et les dénonciations sur ordre du Ministre de la Justice", Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof op 1 september 1964, *Pas.* 1964, I.

Ik heb mij daarbij o.a. laten leiden door de besluiten van de werkgroep, ingesteld in de schoot van het Hof en wiens bevindingen aan de wetgever werden overgelegd in het kader van de bespreking van het voorontwerp van wetboek van strafprocesrecht, opgesteld door de Commissie Strafprocesrecht⁽⁶⁾. Die voorstellen van de werkgroep die ik ten volle onderschrijf zal ik bovendien aanvullen met enkele persoonlijke suggesties en varianten.

4. In deze bijdrage zal achtereenvolgens worden gehandeld over:

- I. Kenmerk van het cassatieberoep in strafzaken: gewoon of buitengewoon rechtsmiddel?
- II. Toepassingsgebied van artikel 416, eerste alinea, Wetboek van Strafvordering: hoe algemeen is de regel?
- III. Cassatieberoep tegen niet geding beëindigende beslissingen: van het goede soms teveel?
- IV. Ambtshalve cassatie: een deugdelijke kwaliteitsbewaking?
- V. Een eigentijdse cassatieprocedure: proeve van enkele voorstellen.
- VI. Cassatie en wat erna: een onvoltooid verhaal?

*

*

*

⁽⁶⁾ *Parl. St. Kamer* (2043/001) en *Senaat* (2-1288/1), 1 oktober 2002.

I. Kenmerk van het cassatieberoep in strafzaken: gewoon of buitengewoon rechtsmiddel?

5. Het cassatieberoep in strafzaken kan enerzijds als een buitengewoon rechtsmiddel worden aangemerkt in de mate dat:

- a. de bestreden beslissing geen voorwerp meer mag uitmaken van de gewone rechtsmiddelen van verzet of hoger beroep;
- b. de aan te voeren middelen tegen de bestreden beslissing beperkt zijn tot de overtredingen van de wet en de schendingen van de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen⁽⁷⁾.

Anderzijds heeft het cassatieberoep in strafzaken het kenmerk van een gewoon rechtsmiddel, nu luidens de artikelen 373 en 407 Strafvordering, het cassatieberoep opschorting van de uitvoering van de bestreden beslissing tot gevolg heeft, tenzij de wet anders bepaalt; zulke wettelijke uitzonderingen worden bepaald in art. 31, §3, Voorlopige Hechteniswet; art. 33, §2, Voorlopige Hechteniswet m.b.t. de onmiddellijke aanhouding; art. 13, Wet 5 maart 1998 betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling; art. 73, Vreemdelingenwet⁽⁸⁾.

6. Het (voorlopig) niet in kracht van gewijsde gaan van de door het cassatieberoep bestreden beslissing maakt in

⁽⁷⁾ B. MAES, *Cassatiemiddelen naar Belgisch Recht*, Gent, Mys & Breesch, 1993, nr. 5.

⁽⁸⁾ Cass. 31 augustus 1999, A.C. 1999, nr. 428 met concl. O.M.

strafzaken het verschil uit met wat het Gerechtelijk Wetboek hieromtrent bepaalt. Artikel 21 van genoemd wetboek deelt de voorziening in cassatie in bij de buitengewone rechtsmiddelen; artikel 28 leert dat iedere beslissing in civiele zaken in kracht van gewijsde gaat zodra zij niet meer voor verzet of hoger beroep, dit zijn de gewone rechtsmiddelen, vatbaar is; artikel 1397 bepaalt dat behoudens de wettelijke uitzonderingen, verzet en hoger beroep tegen eindvonnissen daarvan de tenuitvoerlegging schorsen, maar luidens artikel 1118 geldt dat niet voor de voorziening in cassatie⁹).

Nochtans kunnen ook in strafzaken, overeenkomstig artikel 407, tweede lid, Strafvordering de vonnissen en arresten over de burgerlijke rechtsvordering, niettegenstaande cassatieberoep, bij voorraad ten uitvoer worden gelegd, indien de rechters die ze gewezen hebben, aldus bij een speciaal gemotiveerde beschikking hebben beslist. De benadeelde van een misdrijf kan derhalve ook in de strafprocedure vanwege de rechter gelijke rechten verkrijgen als die welke hij in het civiel procesrecht van rechtswege heeft.

7. Omwille van klaarblijkelijk proceseconomische overwegingen hanteert het Hof voorts de regel dat kennelijk niet-ontvankelijke cassatieberoepen geen schorsende kracht

⁹) Cass. 22 juni 1992, A.C. 1991-92, nr. 554.

hebben⁽¹⁰⁾. Die oplossing is nochtans niet van aard de rechtszekerheid van de betrokken partijen volledig te waarborgen, nu het daarbij gehanteerde rechtsbegrip - "kennelijk niet-ontvankelijke voorzieningen"- ongetwijfeld interpretatiemogelijkheden toelaat.

Het Hof oordeelde eveneens dat, zo een ontvankelijk cassatieberoep tegen een arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling strekkende tot verwijzing naar de correctionele rechtbank, de tenuitvoerlegging van dit arrest schorst tot de ontvangst van het arrest van het Hof van Cassatie, artikel 373 Strafvordering niet belet dat het openbaar ministerie binnen de schorsingstermijn de rechtsdag voor het vonnisgerecht bepaalt, noch dat een beslissing van verwijzing naar een meervoudige kamer van de correctionele rechtbank wordt genomen⁽¹¹⁾.

Het cassatieberoep is evenmin schorsend, wanneer het gericht is tegen het incidenteel arrest dat, op een burgerlijke rechtsvordering, door een hof van assisen in de loop van het debat is gewezen⁽¹²⁾.

8. De Belgische doctrine is zelf verdeeld nopens de vraag of cassatieberoep een gewoon, dan wel een buitengewoon

⁽¹⁰⁾ Cass. 9 januari 1990, *A.C.* 1989-90, nr. 280.

⁽¹¹⁾ Cass. 19 april 1994, *A.C.* 1991, nr. 186; zie ook : Cass. 12 februari 2002, *A.C.* 2002, nr. 98.

⁽¹²⁾ Cass. 16 juni 2004, AR P.04.0281.F.

rechtsmiddel is⁽¹³⁾. Het blijft hoe dan ook een nogal merkwaardige vaststelling dat na zovele jaren de aard van het cassatieberoep in strafzaken niet eenduidig is bepaald.

9. De schorsende werking van het cassatieberoep is niet enkel gerelateerd aan de uitvoerbaarheid van de bestreden beslissing, maar eveneens aan de verjaring.

Algemeen wordt de verjaring van de strafvordering in geval van cassatieberoep geschorst vanaf de datum van de bestreden beslissing tot aan de uitspraak van het Hof van Cassatie, behalve zo de voorziening onontvankelijk is wegens de aard van de beslissing⁽¹⁴⁾. Die uitzondering is nochtans op zich ook niet zonder meer evident⁽¹⁵⁾.

Overigens zijn zoals R. Declercq het opmerkt, in feite noch de regel, noch de uitzondering juist. Als het een eindbeslissing in tweede aanleg betreft is er immers geen strafvordering meer, dus geen verjaring en geen schorsing ervan. Bij verwerping van het cassatieberoep is de bestreden beslissing definitief geworden, en blijft het vertrekpunt van de

⁽¹³⁾ Buitengewoon rechtsmiddel: A. BRAAS, *Précis de procédure pénale*, Brussel, Bruylant, 1951, II, nr. 1318; J. D'HAENENS, *Belgisch strafprocesrecht*, Gent, Story-Scientia, 1985, nr. 682; M. FRANCHIMONT, A. JACOBS en A. MASSET, *Manuel de procédure pénale*, Luik, Collection Scientifique de la Faculté de Droit de Liège, 1989, 897; C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, Strafprocesrecht & Internationaal Strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2003, 1040. Gewoon rechtsmiddel: R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2003, nr. 2379; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2005, nr. 2385.

⁽¹⁴⁾ R. VERSTRAETEN, *o.c.*, nr. 259.

⁽¹⁵⁾ Zie de noot getekend R.D. onder Cass. 17 juni 1986, A.C.1985-86, nr. 648.

verjaring van de straf de datum van de beslissing van veroordeling; bij cassatie met verwijzing herleeft daarentegen de verjaring, nu de strafvordering zijn verloop herneemt⁽¹⁶⁾.

Het cassatieberoep tegen een beslissing van onbevoegdheid schorst de verjaring vanaf de datum van de voorziening⁽¹⁷⁾. Bij regeling van rechtsgebied is de verjaring geschorst vanaf de dag waarop de beslissing van onbevoegdheid die tot het negatief bevoegdheidsgeschil aanleiding gaf, kracht van gewijsde bekomt. Bij positief bevoegdheidsgeschil is de verjaring geschorst vanaf de betekening aan partijen van het arrest houdende bevel tot mededeling overeenkomstig artikel 531 Strafvordering⁽¹⁸⁾.

Bij cassatie op aangifte door de procureur-generaal op bevel van de minister van Justitie bij toepassing van artikel 441 Strafvordering begint de verjaring van de strafvordering opnieuw te lopen vanaf het arrest van vernietiging⁽¹⁹⁾.

10. Is het, na dit kort overzicht van de gevolgen van de schorsende werking van het cassatieberoep in strafzaken, al te vermetel te overwegen een gedeeltelijk andere weg in te slaan?

⁽¹⁶⁾ R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, nr. 2742; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch Strafrecht*, Leuven, Acco, 1990, nrs. 1424 en 1428.

⁽¹⁷⁾ R. DECLERCQ, *o.c.*, nr. 223.

⁽¹⁸⁾ R. DECLERCQ, *o.c.*, nr. 224.

⁽¹⁹⁾ R. HAYOIT DE TERMICOURT, "Les pourvois dans l'intérêt de la loi et les dénonciations sur ordre du Ministre de la Justice", Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof op 1 september 1964, *Pas.* 1964, I, 49.

Weliswaar vindt de regel van het opschortend karakter van het cassatieberoep, uitgedrukt in artikel 373 Strafvordering, zijn wortels al in de Franse revolutionaire wetgeving, met name in artikel 25, titel VIII van de wet van 16 - 29 september 1791. En Faustin Hélie benadrukt dat, zo de voorziening in cassatie niet opschortend zou zijn, dat rechtsmiddel vaak illusoir zou blijken⁽²⁰⁾.

Nochtans is het beginsel van het opschortend karakter van het cassatieberoep niet absoluut en bestaan daarop meerdere uitzonderingen, zoals hoger werd aangegeven.

11. Een tussenoplossing zou er kunnen in bestaan het verbod van tenuitvoerlegging van de bestreden beslissing in de tijd te beperken ten aanzien van cassatieberoepen die gericht zijn tegen veroordelende beslissingen van de vonnisgerechten en onverminderd de op het opschortend karakter reeds bestaande wettelijke uitzonderingen.

De voorzieningen tegen de beslissingen van de onderzoeksgerechten passen daarentegen niet in dit voorstel om diverse redenen, met name omdat:

- a. de termijnen waarbinnen de cassatieprocedure haar beslag moet kennen van korte duur zijn (Wet 19

⁽²⁰⁾ M. FAUSTIN HELIE, *Traité de l'instruction criminelle ou Théorie du code d'instruction criminelle*, Brussel, Bruylant – Christophe et compagnie, 1869, III, nr. 5330.

december 2003 betreffende het Europees
aanhoudingsbevel)

- b. de cassatieberoepen in het kader van een gerechtelijk onderzoek de voortgang van dat onderzoek toch niet in de weg staan (Wet 12 maart 1998)
- c. de aard zelf van de bestreden beslissing, met name bij verwijzing naar het vonnisgerecht, zich verzet tegen de opheffing van de schorsende werking.

12. In het aldus gedane voorstel zou het opschortend karakter van de voorziening slechts voortduren tot aan het verstrijken van de wettelijke termijn waarbinnen cassatiemiddelen kunnen worden aangevoerd.

Zo door de eiser in cassatie inderdaad geen grieven worden ingebracht tot staving van het aangewende rechtsmiddel tegen de bestreden beslissing verliest het opschortend karakter grotendeels zijn bestaansreden.

Het weze alleszins duidelijk dat de mogelijkheid tot uitvoering van de bestreden beslissing spijs cassatieberoep voor geen der partijen enige verplichting daartoe moet inhouden. In delicate of betwiste gevallen zal zeker terughoudendheid gepast zijn.

De mogelijkheid van tenuitvoerlegging van beslissingen van veroordeling niettegenstaande cassatieberoep kan ongetwijfeld, zij het onrechtstreeks, het buitengewoon, dus uitzonderlijk karakter van dat rechtsmiddel onderstrepen en tegelijkertijd ook een zekere rem betekenen op het al te vaak dilatoir aanwenden ervan. Tevens kan het aldus deels verzaken aan de schorsende werking bijdragen tot het harmoniseren van de civiele en penale cassatieprocedures. De afweging van deze gevolgen met de bestaande regeling is alleszins het overwegen waard.

II. Toepassingsgebied van artikel 416, eerste alinea,

Wetboek van Strafvordering: hoe algemeen is de regel?

13. Luidens artikel 416, eerste alinea, Strafvordering staat beroep in cassatie tegen voorbereidende arresten en arresten van onderzoek of tegen in laatste aanleg gewezen vonnissen van dezelfde soort eerst open na het eindarrest of het eindvonnis. Op dat principe bestaan wel de uitzonderingen bepaald in de tweede alinea van artikel 416 voornoemd. De vraag kan worden gesteld of dit principe steeds gelding vindt, dus ook in het geval waarin een bijzondere strafwet niet voorziet in eigen regels met betrekking tot de voorziening in cassatie.

14. Uit een onderzoek van de rechtspraak van het Hof van Cassatie blijkt dat artikel 416 Strafvordering van algemene

aard is. In een arrest van 8 januari 1835 oordeelde het Hof reeds dat de uitdrukking "*jugements préparatoires et d'instruction*" uit artikel 416 algemeen was⁽²¹⁾. Het doel van de wet was het verloop van het strafproces niet te hinderen.

In het arrest van 26 oktober 1846 oordeelde het Hof dat artikel 416 Strafvordering "*comprend dans sa généralité tous jugements ou arrêts rendus sur l'instruction d'une affaire par opposition au jugement définitif qui met un terme à la poursuite; que cela résulte non-seulement de la combinaison de cette disposition avec le paragraphe du même article qui excepte de la règle qu'elle prescrit les jugements et arrêts rendus sur la compétence, mais encore de la combinaison du même article avec l'art. 408 du même code, qui détermine les ouvertures de cassation contre les arrêts définitifs rendus en matière criminelle, article rendu commun aux matières correctionnelles par l'art. 413, et enfin avec tout l'ensemble des dispositions du Code d'instruction criminelle relatives aux demandes en cassation, et qui sont exclusivement applicables aux jugements de condamnation ou d'acquiescement ou sur la compétence, et qui démontrent par là même l'étendue de la règle consacrée par l'art. 416⁽²²⁾*". In zijn conclusie wees advocaat-generaal Delebecque er op dat deze interpretatie van artikel 416 óók algemeen werd aanvaard met betrekking tot

⁽²¹⁾ Cass. 8 januari 1835, *Pas.* 1835, I, 9. In dezelfde zin o.m. ook: Cass. 16 mei 1843, *Pas.* 1843, I, 212.

⁽²²⁾ Cass. 26 oktober 1846, *Pas.* 1847, I, 188, met conclusie van advocaat-generaal Delebecque.

artikel 14 van de wet van 2 brumaire jaar IV⁽²³⁾ over de voorziening in cassatie⁽²⁴⁾, bepaling die overigens ook van toepassing was in burgerlijke zaken en de voorloper was van artikel 416 Strafvordering⁽²⁵⁾. Naderhand herhaalde het Hof in andere arresten in identieke bewoordingen hetgeen het had geoordeeld in het arrest van 26 oktober 1846⁽²⁶⁾ door daarbij soms ook uitdrukkelijk het verband te maken met artikel 14 van de wet van 2 brumaire jaar IV⁽²⁷⁾.

Over het algemeen wordt verder verwezen⁽²⁸⁾ naar het arrest van het Hof van 8 december 1863 dat het algemeen karakter van artikel 416 Strafvordering onderstreept⁽²⁹⁾. In dat arrest werd de regel van het arrest van 26 oktober 1846 verder verduidelijkt in volgende bewoordingen: "*D'après l'article 416 du code d'instruction criminelle, le recours en cassation contre les arrêts préparatoires et d'instruction et les jugements en dernier ressort de cette qualité n'est ouvert qu'après l'arrêt ou le jugement définitif; (...) cette disposition, a pour but d'empêcher que la procédure criminelle*

⁽²³⁾ 24 oktober 1795.

⁽²⁴⁾ Zie bv.: Cass. 27 maart 1838, *Pas.* 1838, I, 253 waarin in vergelijkbare bewoordingen als in het arrest van 8 januari 1835 met betrekking tot artikel 416 van het Wetboek van Strafvordering werd gezegd: "(...) *les expressions jugements préparatoires et d'instruction, que cet article*" – bedoeld is hier artikel 14 van de wet van 2 brumaire jaar IV – "*emploie par opposition aux jugements définitifs, embrassent tous les jugements qui se bornent à prononcer un avant-faire-droit destiné à procurer au juge l'instruction dont il a besoin pour statuer définitivement sur la demande dont il est saisi.*" Zie ook o.m.: Cass. 3 juli 1846, *Pas.* 1846, I, 322.

⁽²⁵⁾ Conclusie advocaat-generaal Delebecque, *Pas.* 1847, I, 191.

⁽²⁶⁾ Zie bv.: Cass. 11 maart 1850, *Pas.* 1850, I, 315.

⁽²⁷⁾ In die zin bv.: Cass. 8 december 1863, *Pas.* 1863, I, 78.

⁽²⁸⁾ Zo onder meer ook: G. BELTJENS, *Encyclopédie du droit criminel belge*, Brussel, Bruylant, II, 1903, p. 106, nr. 30; C. SCHEYVEN, *Traité pratique des pourvois en cassation*, Brussel, Bruylant, 1885, nr. 41.

⁽²⁹⁾ Cass. 8 december 1863, *Pas.* 1863, I, 78.

soit entravée par des pourvois toujours suspensifs en cette matière".

15. Ingevolge deze rechtspraak kon het Hof dan ook beslissen dat de regel van artikel 416 Strafvordering van toepassing was op de fiscale zaken die door de tweede kamer van het hof werden behandeld. Zowel uit het arrest van 20 juni 1910 als uit de conclusie van eerste advocaat-generaal Terlinden bij dit arrest, blijkt dat de reden om de regel van artikel 416 ook toepasselijk te achten in fiscale zaken waarvan de tweede kamer kennis neemt, te maken heeft met het karakter van die materie: *"Qu'en effet la matière des impôts touche à l'ordre public et que par affinité il y a lieu de suivre la règle de l'article 416 du code d'instruction criminelle⁽³⁰⁾".*

Het feit dat de fiscale zaken werden behandeld door de strafkamer van het hof én dat het ging om een materie van openbare orde, waren kennelijk voldoende redenen om de regel van artikel 416 Strafvordering van toepassing te verklaren. Naderhand werd nog herhaaldelijk in dezelfde zin beslist⁽³¹⁾ en werden deze criteria - openbare orde en het feit dat de wet de betrokken zaak aan de tweede kamer van het hof onderwerpt - aangehaald om de veralgemeende toepassing van artikel 416 te

⁽³⁰⁾ Cass. 20 juni 1910, *Pas.* 1910, I, 354, met conclusie van eerste advocaat-generaal Terlinden.

⁽³¹⁾ Zie o.m.: Cass. 25 oktober 1937, *Pas.* 1937, I, 312; Cass. 24 juni 1946, *A.C.* 1946, 235; Cass. 21 april 1947, *Pas.* 1947, I, 174; Cass. 10 mei 1948, *A.C.* 1948, 267; Cass. 29 mei 1951, *A.C.* 1951, 566.

motiveren⁽³²⁾. Dit beginsel werd aldus nog toegepast met betrekking tot andere bijzondere materies⁽³³⁾, zoals bijvoorbeeld in militiezaken⁽³⁴⁾ en dit om dezelfde redenen⁽³⁵⁾.

16. Nu de regel van artikel 416 Strafvordering ook toepasselijk werd geacht in onder meer fiscale aangelegenheden, was het niet abnormaal dat het Hof kon beslissen dat dit artikel eveneens toepassing vindt op materies die geregeld worden in bijzondere strafwetten, ook al voorzien deze niet in specifieke regels over de procedure in cassatie. Meer in het algemeen acht men de beginselen van het Wetboek van Strafvordering van toepassing op de bijzondere strafwetten, behoudens afwijkende bepalingen⁽³⁶⁾. Vaak volgt dit oordeel evenwel niet expliciet uit de rechtspraak van het Hof; meestal stelt het Hof enkel vast dat een bestreden beslissing in toepassing van een bijzondere strafwet die zelf niet in een specifieke cassatieprocedure voorziet, geen eindbeslissing is in de zin van artikel 416 zonder dat het Hof daarbij de algemene aard van die bepaling in herinnering brengt.

⁽³²⁾ Zie o.m.: Cass. 24 juni 1946, *A.C.* 1946, 235; Cass. 10 mei 1948, *A.C.* 1948, 267; Cass. 29 mei 1951, *A.C.* 1951, 566.

⁽³³⁾ Vergelijk: C. SCHEYVEN, *o.c.*, nr. 43.

⁽³⁴⁾ Cfr. H. VAN EECKE, *Dienstplicht*, in *A.P.R.*, Gent, Story-Scientia, 1980, nr. 462.

⁽³⁵⁾ Zie: Cass. 5 juli 1954, *A.C.* 1954, 726.

⁽³⁶⁾ Zie o.m. in die zin: A. BRAAS, *Précis de procédure pénale*, Brussel, Bruylant, 1950, I, nr. 7; J. D'HAENENS, *o.c.*, nr. 56.

Dit is bijvoorbeeld het geval bij de exequaturprocedure inzake uitlevering waarvoor de *Uitleveringswet van 15 maart 1874* niet voorziet in specifieke regels over de procedure in cassatie⁽³⁷⁾.

Zo ook werd geoordeeld dat, wanneer een vreemdeling die het voorwerp is van een maatregel van vrijheidsberoving, zich in cassatie voorziet tegen het arrest dat die maatregel handhaaft, ten aanzien van dat cassatieberoep, ook na de inwerkingtreding van de nieuwe wetsbepalingen betreffende de voorlopige hechtenis, de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering blijven gelden⁽³⁸⁾. Luidens artikel 72 van de wet van 15 december 1980 wordt, behoudens daar bepaalde uitzonderingen, gehandeld overeenkomstig de wettelijke bepalingen op de voorlopige hechtenis, zonder dat die bepaling spreekt over het cassatieberoep. Het Hof oordeelde dat *"genoemd artikel waarin geen gewag wordt gemaakt van het cassatieberoep, enerzijds, enkel betrekking heeft op het onderzoek van de erin vermelde beroepen bij de Rechterlijke Macht waarover de raadkamer, en, in hoger beroep, de kamer van inbeschuldigingstelling uitspraak doen, anderzijds, noodzakelijkerwijze verwijst naar de wet betreffende de voorlopige hechtenis die van kracht was ten tijde van de afkondiging van de wet van 15 december 1980, namelijk de wet*

⁽³⁷⁾ Zie bv. : Cass. 3 mei 1926, *Pas.* 1926, I, 358 en verder : R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, nr. 3215.

⁽³⁸⁾ Cass. 9 december 1992, *A.C.* 1991-92, nr. 782.

van 20 april 1874 die geen enkele bepaling bevatte over het cassatieberoep, dat werd ingesteld overeenkomstig de regels van het Wetboek van Strafvordering⁽³⁹⁾". Die rechtspraak is m.i. niet helemaal overtuigend en houdt alleszins onvoldoende rekening met de termijnen voor opsluiting van vreemdelingen en het daaruit voortvloeiende vrij beperkte praktische nut van het cassatieberoep.

17. Er werd eveneens geoordeeld dat de regel van artikel 416 Strafvordering geldt in procedures in toepassing van de Wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, gewoontemisdadigers en plegers van bepaalde seksuele strafbare feiten. Aldus is geen onmiddellijk cassatieberoep mogelijk tegen een arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling dat zegt dat er geen aanleiding is tot internering van de verdachte en deze naar het vonnisgerecht verwijst⁽⁴⁰⁾. De toepasselijkheid van artikel 416 Strafvordering en van de overige bepalingen van dat wetboek die niet in strijd zijn met de wet van 9 april 1930, vloeit wel voort uit artikel 31 van die wet⁽⁴¹⁾.

18. In het kader van de - vroegere - wet betreffende de voorlopige hechtenis van 20 april 1874, werd de bepaling van

⁽³⁹⁾ Vergelijk ook met: Cass. 9 november 1993, *A.C.* 1993, nr. 456.

⁽⁴⁰⁾ Zie o.m.: Cass. 21 januari 1935, *Pas.* 1935, I, 125; Cass. 27 mei 1935, *R.D.P.* 1935, 828.

⁽⁴¹⁾ Cfr. J. VAN PARYS en M. MAYNÉ, "La loi de défense sociale du 9 avril 1930", in *Les Nouvelles*, III, *Procédure pénale*, Brussel, Larcier, 1951, nr. 303.

artikel 416 Strafvordering toepasselijk geacht⁽⁴²⁾ en dit zonder dat in deze wet de cassatieprocedure werd geregeld of werd verwezen naar de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering.

Dit laatste is dan precies wel het geval in de Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming; ingevolge artikel 62, Jeugdbeschermingswet, zijn de wetsbepalingen betreffende de vervolging in correctionele zaken van toepassing op de procedures ter bescherming van de minderjarigen. Een door de jeugdrechter in hoger beroep op tegenspraak gewezen arrest dat, zonder een onderzoek te bevelen en zonder de uitspraak over welk punt dan ook aan te houden, ten aanzien van een minderjarige een voorlopige maatregel van bijzondere jeugdbijstand, onder bepaalde voorwaarden, beveelt, is een eindbeslissing die onmiddellijk vatbaar is voor cassatieberoep in toepassing van artikel 416 Strafvordering⁽⁴³⁾.

19. In de wrakingsprocedure in strafzaken tenslotte oordeelde het Hof dat, hoewel de bepalingen van de artikelen 828 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek toepasselijk zijn in strafzaken in de mate dat de toepassing ervan niet onverenigbaar is met wetsbepalingen of rechtsbeginselen die het strafprocesrecht

⁽⁴²⁾ Zie o.m. de noot getekend T. onder Cass. 28 mei 1912, *Pas.* 1912, I, 283. Vergelijk ook met het reeds aangehaalde arrest van 9 december 1992 waarin werd gesteld dat de wet van 20 april 1874 geen enkele bepaling bevatte over het cassatieberoep, dat wordt ingesteld overeenkomstig de regels van het Wetboek van Strafvordering. Zie: Cass. 9 december 1992, *A.C.* 1991-92, nr. 782.

⁽⁴³⁾ Cass. 4 oktober 2000, *A.C.* 2000, nr. 518.

beheersen, de wraking van een rechter in een strafzaak een strafrechtelijk karakter heeft, zodat het cassatieberoep tegen een arrest dat uitspraak doet over een verzoek tot wraking eerst kan worden ingesteld na de eindbeslissing over de strafvordering ingevolge artikel 416 Strafvordering⁽⁴⁴⁾. De vaststelling dat de wraking van een strafrechter geen burgerrechtelijk karakter heeft doch wel een strafrechtelijk karakter - en dat het cassatieberoep ervan wordt behandeld door de tweede kamer van het Hof - blijkt derhalve een reden om te besluiten dat ook artikel 416 Strafvordering daarop van toepassing is, zodat - in tegenstelling tot wat het geval is bij de wraking in burgerlijke zaken - geen onmiddellijk cassatieberoep mogelijk is⁽⁴⁵⁾.

20. Kortom, het algemeen karakter van artikel 416 van het Wetboek van Strafvordering⁽⁴⁶⁾, de doelstelling die deze bepaling beoogt te realiseren, en de materies van openbare orde die door de tweede kamer van het Hof van Cassatie worden behandeld, blijken evenveel redenen te zijn om te besluiten dat artikel 416 niet enkel van toepassing is op de bijzondere strafwetten die zelf geen eigen cassatieprocedure behelzen, doch ook op materies die al dan niet ingevolge bijzondere

⁽⁴⁴⁾ Cass. 18 november 1997, A.C. 1997, nr. 485, met conclusie van advocaat-generaal Bresseleers.

⁽⁴⁵⁾ Vergelijk ook met o.m.: M. DE SWAEF en M. TRAEEST, "Enkele kanttekeningen bij de wrakingsprocedure in strafzaken", te verschijnen in *Liber Amicorum Lieven Dupont*, 2005, en de verwijzingen aldaar.

⁽⁴⁶⁾ Men kan nog verwijzen naar het arrest van het Hof van 26 juni 1996, A.C. 1996, nr. 261, waarin werd geoordeeld: "*Overwegende dat de regel van artikel 416 van het Wetboek van Strafvordering, volgens welke beroep in cassatie enkel openstaat tegen eindbeslissingen of beslissingen inzake bevoegdheid, een algemene strekking heeft, in die zin dat hij voor alle vonnissen en arresten en voor alle partijen geldt (...).*"

wetsbepalingen aan het oordeel van de tweede kamer van het Hof van Cassatie worden onderworpen.

21. Ook in Frankrijk was, ingevolge artikel 416 van het Wetboek van Strafvordering, de cassatievoorziening tegen voorbereidende beslissingen en beslissingen van onderzoek slechts ontvankelijk na het eindvonnis of eindarrest. Enkel indien de openbare orde of een goede rechtsbedeling het vereiste, kon daarvan worden afgeweken⁽⁴⁷⁾. De artikelen 570 en 571 van de Code de procédure pénale hebben aan dit systeem evenwel een versoepeling aangebracht. Tegen vonnissen en arresten alvorens recht te doen dient onmiddellijk cassatieberoep te worden ingesteld, doch het onderzoek ervan zal worden uitgesteld tot op het moment waarop een eventueel cassatieberoep tegen de beslissing ten gronde zal worden onderzocht⁽⁴⁸⁾.

Het door de artikelen 570 en 571 van de Code de procédure pénale ingestelde systeem is van toepassing op alle beslissingen alvorens recht te doen van alle strafrechtscolleges⁽⁴⁹⁾ en in alle soorten materies⁽⁵⁰⁾. Enkel de procedures voor het hof van assisen en voor de militaire

⁽⁴⁷⁾ J. BORÉ en L. BORÉ, *La cassation en matière pénale*, Paris, Dalloz, 2004, nr. 15.05.

⁽⁴⁸⁾ J. BORÉ en L. BORÉ, *o.c.*, nr. 15.09. "Si l'on attend la décision sur le fond pour attaquer la décision avant dire droit, le pourvoi contre celle-ci sera irrecevable comme tardif, sauf devant la cour d'assises (...). Cependant, le pourvoi formé immédiatement n'est examiné qu'en même temps que le pourvoi contre l'arrêt sur le fond, sauf autorisation du président de la chambre criminelle".

⁽⁴⁹⁾ J. BORÉ en L. BORÉ, *o.c.*, nrs. 15.11 en 15.12.

⁽⁵⁰⁾ J. BORÉ en L. BORÉ, *o.c.*, nr. 15.13.

gerechten in oorlogstijd vormen daarop een uitzondering (artikel 316 van de Code de procédure pénale en artikel 263 van de Code de justice militaire).

Op de regel dat de voorziening tegen een beslissing alvorens recht te doen slechts wordt onderzocht samen met deze tegen de beslissing nopens de grond bestaat een belangrijke uitzondering. De beslissing, die niet nopens de grond oordeelt en ook geen einde stelt aan de procedure, kan onmiddellijk worden voorgelegd aan het Hof van cassatie, zo de voorzitter van de criminele kamer, op verzoekschrift, beslist dat de openbare orde of de noden van een goede rechtsbedeling een onmiddellijk onderzoek wettigen.

De voorzitter van de criminele kamer dient over het verzoek te beslissen binnen acht dagen, terwijl het Hof dient te oordelen binnen twee maand na de beschikking die het verzoek inwilligt. Bij verwerping van het verzoek, blijft de ingestelde voorziening hangende en kan deze samen met de voorziening tegen de beslissing te gronde worden onderzocht. Zo de eiser in cassatie nagelaten heeft een verzoekschrift tot onmiddellijk onderzoek neer te leggen, kan de voorzitter van de criminele kamer zelfs ambtshalve een beslissing nemen nopens de onmiddellijke toelaatbaarheid van de voorziening.

22. In Nederland bepaalt artikel 428 van het Wetboek van Strafvordering dat tegen vonnissen en arresten die geen einduitspraken zijn, het beroep in cassatie slechts gelijktijdig met dat tegen de einduitspraak is toegelaten. Men kan derhalve niet tegen een tussenuitspraak alleen cassatieberoep instellen omdat anders een tussenuitspraak waarop de einduitspraak voortbouwt, zou kunnen vernietigd worden, terwijl de einduitspraak kracht van gewijsde heeft⁽⁵¹⁾. Het in voornoemd artikel 428 neergelegde principe wordt ook wel het concentratiebeginsel genoemd; daaraan ligt een gedachte van doelmatigheid ten grondslag. Na de einduitspraak is de rol van artikel 428, met name het voorkomen dat de behandeling van de hoofdzaak wordt opgehouden door afzonderlijke procedures over de bijzaken, dan ook uitgespeeld⁽⁵²⁾. Bovendien is het - eens de einduitspraak tot stand gekomen - niet mogelijk het cassatieberoep te beperken tot een tussenuitspraak alleen. De einduitspraak moet derhalve ook in het cassatieberoep worden betrokken, zelfs al is het toegelaten dat de middelen enkel betrekking hebben op de tussenuitspraak⁽⁵³⁾.

De artikelen 427 e.v., die het cassatieberoep regelen, gelden in principe slechts voor het cassatieberoep van de verdachten tegen rechterlijke uitspraken in een gewone

⁽⁵¹⁾ G.J.M. CORSTENS, *Het Nederlands strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2002, 732.

⁽⁵²⁾ A.J.A. VAN DORST, *Cassatie in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2004, 25.

⁽⁵³⁾ A.J.A. VAN DORST, *o.c.*, 26.

dagvaardingsprocedure. Daarop bestaan nog een aantal uitzonderingen; te vermelden zijn onder meer de dagvaardingszaken afkomstig van de Nederlandse Antillen of Aruba, de zaken behandeld door een militaire rechter of door een uitleveringsrechter⁽⁵⁴⁾. Voor dat soort zaken zullen bijzondere regelingen kunnen gelden.

Kortom, of de bepaling van artikel 428 van het Nederlandse Wetboek van Strafvordering van toepassing zal zijn op de bijzondere wetgeving, zal afhangen van het feit of die bepaling al dan niet van overeenkomstige toepassing is verklaard. De belangrijkste bijzondere wetten die een van het in het gemeen recht geldende regeling voor dagvaardingszaken afwijkend regime kennen, bepalen dat moet uitgegaan worden van de principes van het Wetboek van Strafvordering tenzij anders bepaald (zoals de Wet houdende nieuwe regels inzake de militaire strafrechtspraak) of schrijven voor dat sommige bepalingen van het Wetboek van Strafvordering van overeenkomstige toepassing zijn (zoals de Uitleveringswet). In dat laatste geval moet dan nagegaan worden of artikel 428 van het Wetboek van Strafvordering daarbij wordt vermeld.

23. Aan de Belgische wetgever kan ter overweging worden gegeven dat het aangewezen zou zijn dat bij het tot stand komen van nieuwe wetten meer aandacht zou worden besteed aan de vraag of bij de te bepalen procedureregels inzake

⁽⁵⁴⁾ A.J.A. VAN DORST, *o.c.*, 30, 125, 126, 129.

rechtsmiddelen ook cassatieberoep moet worden voorzien. En in bevestigend geval ware het niet overbodig dat zou worden gepreciseerd, behoudens het geval dat een specifiek stelsel wordt ingevoerd, of het gemeenrecht van het Wetboek van Strafvordering van toepassing is.

III. Cassatieberoep tegen niet geding beëindigende beslissingen: van het goede soms teveel?

24. Het beginsel, verankerd in artikel 416 Strafvordering heeft dus tot doel een vlot verloop van de strafprocedure te verzekeren en te verhinderen dat de voortgang ervan zou worden belemmerd door ontijdige voorzieningen⁽⁵⁵⁾.

Deze wetsbepaling is van toepassing op alle beslissingen die de rechtsmacht van de strafrechter hetzij over de strafvordering, hetzij over de burgerlijke rechtsvordering niet uitputten⁽⁵⁶⁾. Om als eindbeslissing in de zin van het artikel 416 te worden aangezien volstaat het derhalve niet, zoals zulks het geval is in de burgerlijke rechtspleging, dat

⁽⁵⁵⁾ G. BELTJENS, *Encyclopédie du droit criminel belge, Le code d'instruction criminelle*, Brussel, Bruylant, 1903, art. 416, nr. 30.

⁽⁵⁶⁾ Voor een overzicht van de gevallen waarin toepassing werd gemaakt van de regel, kan worden verwezen naar R. Declercq: *R.P.D.B.*, tw. "Pourvoi en matière répressive", nrs. 311 e.v. en nrs. 325 e.v.

de beslissing van de rechter zijn rechtsmacht over een bepaald geschilpunt uitput⁽⁵⁷⁾.

Maar om voor de hand liggende proceseconomische redenen bepaalt artikel 416, tweede lid van het Wetboek van Strafvordering - en dit was reeds zo in de oorspronkelijke tekst - dat het verbod van onmiddellijk cassatieberoep niet toepasselijk is "*op arresten en vonnissen inzake bevoegdheid*", dit zijn beslissingen omtrent een geschil waarbij werd voorgehouden dat de zaak tot de bevoegdheid van een andere rechter behoorde⁽⁵⁸⁾.

25. Zo de toepassing van de regel van het verbod van onmiddellijk cassatieberoep geen aanleiding gaf tot kritiek betrekkelijk de beslissingen over de strafvordering⁽⁵⁹⁾, was er daarentegen kritiek in de mate dat dit verbod ook betrekking had op de beslissingen nopens de burgerlijke rechtsvorderingen. Deze waren van tweeërlei aard. Vooreerst was het in bepaalde gevallen dermate moeilijk uit te maken of een beslissing over de burgerlijke rechtsvordering als een

⁽⁵⁷⁾ J. KIRKPATRICK, "La procédure en cassation en matière répressive après l'arrêt de la cour des droits de l'homme du 30 octobre 1991", *J.T.* 1992, (161) 165, nr. 26: zie ook J. KIRKPATRICK, "Les deux réformes de la procédure en cassation contre les décisions des juridictions répressives sur les intérêts civils", *J.T.* 1998, (609) 611, nr. 13.

⁽⁵⁸⁾ Cass. 30 november 1976, *A.C.* 1977, 371 en de noot E.K.; M. DE SWAEF, "Rechtsmiddelen tegen beslissingen van de onderzoeksgerechten bij de regeling van de procedure", in: A. DE NAUW, J. D'HAENENS en M. STORME (eds.) *Actuele problemen van strafrecht, XIV de Postuniversitaire Cyclus Willy Delva 1987-1988*, Antwerpen, Kluwer, 1988, (29) 41.

⁽⁵⁹⁾ J. KIRKPATRICK, "La procédure en cassation en matière répressive après l'arrêt de la cour des droits de l'homme du 30 octobre 1991", *l.c.*, 165, nr. 27.

definitieve beslissing diende te worden aangezien⁽⁶⁰⁾, dat de advocaten bij het Hof van Cassatie vaak, naast een memorie ter staving van hun voorziening, tevens een akte van afstand gesteund op het niet definitief karakter van de beslissing neerlegden. Vervolgens had de toepassing van de regel voor gevolg dat de afhandelingsduur van de burgerlijke rechtsvorderingen op onredelijke wijze werd verlengd⁽⁶¹⁾.

Aan deze bezwaren meende de wetgever een einde te hebben gesteld door de Wet van 12 maart 1998. Ingevolge de wijziging van het tweede lid van artikel 416 Strafvordering is het door het eerste lid ingesteld verbod van onmiddellijk cassatieberoep thans niet meer toepasselijk op "*arresten of vonnissen inzake de burgerlijke rechtsvordering die uitspraak doen over het beginsel van aansprakelijkheid*".

Het Hof kan zodoende cassatieberoepen opsplitsen en deze onmiddellijk ontvankelijk verklaren in zoverre over het beginsel van aansprakelijkheid uitspraak wordt gedaan, maar niet ontvankelijk in zoverre op niet definitieve wijze over de schade wordt gestatueerd⁽⁶²⁾.

⁽⁶⁰⁾ R. DECLERCQ, "Bedenkingen bij het cassatieberoep in strafzaken" in, *Liber Amicorum Jules D'Haenens*, Gent, Mys & Breesch, 1993, (29) 31; J. VELU, "Le problème du caractère définitif ou non définitif, au sens de l'article 416 du code d'instruction criminelle, des décisions des juridictions pénales qui, statuant sur l'action civile, allouent une indemnité" in, *Mélanges offerts à Robert Legros*, Editions de l'Université de Bruxelles, Faculté de Droit, 1985, (735) 747: zie ook de conclusie van advocaat-generaal J. Velu voorafgaand aan het arrest van het Hof van Cassatie van 4 april 1984 (A.C. 1984, nr. 449).

⁽⁶¹⁾ J. KIRKPATRICK, "La procédure en cassation en matière répressive après l'arrêt de la cour des droits de l'homme du 30 octobre 1991", *l.c.*, 165, nr. 28; zie ook J. KIRKPATRICK, "Les deux réformes de la procédure en cassation contre les décisions des juridictions répressives sur les intérêts civils", *l.c.*, 611, nrs. 14 e.v.

⁽⁶²⁾ R. DECLERCQ, *o.c.*, nr. 2742.

26. Door dezelfde wet van 12 maart 1998 werden ook de arresten en vonnissen gewezen "met toepassing van de artikelen 135 en 235 bis" van het Wetboek van Strafvordering buiten het toepassingsveld van het eerste lid van het artikel 416 geplaatst.

In het jaarverslag van het Hof 2002-2003⁽⁶³⁾ werd de overvloedige rechtspraak, waartoe deze uitzondering aanleiding gaf, omstandig ontleed. Na de vaststelling dat een groot deel van deze veelvuldige cassatieberoepen strandt op een gehele of gedeeltelijke niet-ontvankelijkheid en voor een belangrijke bron van vertraging van de strafrechtspleging zorgt, omwille van de afschaffing van de grendel, die het verbod op een onmiddellijk cassatieberoep legde, waardoor de debatten tot een werkelijk proces tegen het proces afglijden, stellen de auteurs van het verslag terecht de vraag naar de zin van dit onmiddellijk cassatieberoep, vooral nu de tekst van de wet het in werkelijkheid mogelijk maakt de meeste debatten over te doen voor het vonnisgerecht.

⁽⁶³⁾ L. HUYBRECHTS en G.F. RANERI, "Onmiddellijk cassatieberoep tegen beslissingen die geen eindbeslissingen zijn, in de zin van het artikel 416, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering" in, *Jaarverslag van het Hof van Cassatie 2002-2003*, Brussel, 2003, 163 e.v.; zie ook D. DE WOLF, "Het cassatieberoep in het strafrechtelijk vooronderzoek: een overzicht van rechtspraak na de wet van 12 maart 1998", *R.W.* 2002-03, 1521 e.v.; M. DE SWAEF, "De Wet Franchimont: één jaar cassatierechtspraak", in: *Liber Amicorum Jean du Jardin*, Deurne, Kluwer, 2001, 147 e.v.; Cass. 23 december 2003, *R.W.* 2004-05 1176, met noot D. DE WOLF.

Met de procedures van zuivering van nietigheden zoals bepaald in de artikelen 131, 135, 136bis, 235bis en 416, tweede alinea, Strafvordering heeft de wetgever wat gerommeld met het beginsel dat de beslissingen van de onderzoeksgerechten alleen gezag van gewijsde hebben wanneer zij uitspraak doen als vonnisgerechten⁽⁶⁴⁾. Daardoor is verwarring ontstaan omtrent de juiste draagwijdte van het onmiddellijk cassatieberoep tegen de beslissingen van de onderzoeksgerechten die betrekking hebben op de regelmatigheid van de procedure.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat zulke voorzieningen slechts in 3% van de gevallen tot cassatie leiden, dan wanneer het gemiddelde percentage van de vernietigingen in strafzaken 12% bedraagt. Uit die vaststelling mag de vraag rijzen of het echt verantwoord is dat onmiddellijk cassatieberoep in zijn huidige vorm te handhaven?

27. Tenslotte dient de uitzondering op het verbod van onmiddellijk cassatieberoep te worden vermeld, ingevoerd door de wet van 19 december 2002 inzake de *"arresten en vonnissen waarbij overeenkomstig artikel 524bis, § 1, Strafvordering uitspraak wordt gedaan over de strafvordering en een bijzonder onderzoek naar de vermogensvoordelen wordt bevolen"*. Deze uitzondering kadert in de door de wetgever ingevoerde en in

⁽⁶⁴⁾ Cass. 19 december 2000, A.C. 2000, nr. 709; Cass. 18 september 2001, A.C. 2001, nr. 470; Cass. 9 januari 2002, A.C. 2002, nr. 17 met conclusie van advocaat-generaal J.Spreutels.

twee volstrekt afzonderlijke fasen verlopende bijzondere ontnemingsprocedure.

28. Sommige bijzondere strafwetten voorzien in specifieke cassatieprocedures.

Zo bepaalt bijvoorbeeld artikel 18 van de wet van 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel dat het Hof binnen 15 dagen uitspraak moet doen over de voorziening die gericht is tegen de in hoger beroep getroffen beslissing omtrent de tenuitvoerlegging van het Europees aanhoudingsbevel.

Dit behoud van het toezicht van de cassatierechter is in het bijzonder aan te stippen, nu het Europees aanhoudingsbevel precies de concrete toepassing vormt van het beginsel van de wederzijdse erkenning van strafrechtelijke beslissingen, waarvan de Europese Raad tijdens de top van Tampere van 15 en 16 oktober 1999 heeft beslist dat het de hoeksteen moet zijn van de uitbreiding van de gerechtelijke samenwerking tussen de lidstaten van de Europese Unie⁽⁶⁵⁾.

Het beginsel van de wederzijdse erkenning vloeit uit de idee van een gemeenschappelijke gerechtelijke ruimte voor het

⁽⁶⁵⁾ Zie in dat verband o.a. A. WINANTS, "Het Europees aanhoudingsbevel", *RABG* 2004, 183 e.v.; D. VANDERMEERSCH, "Le mandat d'arrêt européen et la protection des droits de l'homme", *R.D.P.* 2005, 219 e.v.

grondgebied van de lidstaten van de Unie. M.a.w., zodra een rechterlijke autoriteit die bevoegd is krachtens het recht van de lidstaat waaronder zij ressorteert en conform dat recht een beslissing heeft genomen, heeft die beslissing volle en rechtstreekse uitwerking op het ganse grondgebied van de Unie en verlenen de bevoegde autoriteiten van de lidstaat op het grondgebied waarvan de beslissing ten uitvoer kan worden gelegd, hun medewerking alsof het een beslissing betreft die is genomen door een bevoegde autoriteit van die staat⁽⁶⁶⁾.

Aan dat vertrouwen in de Europese partners heeft de wet van 19 december 2003 maar dunnetjes gestalte gegeven, nu een volledig stelsel van rechtsmiddelen (waaronder cassatieberoep) wordt opgebouwd waardoor de doelstelling van verkorting van de procedure in het gedrang kan komen⁽⁶⁷⁾.

In Frankrijk daarentegen doet de wet van 9 maart 2004 de procedure van tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel meteen starten op het niveau van het hof van beroep, waarvan de beslissing in geval de betrokkene zich tegen zijn overlevering verzet in cassatie kan worden bestreden⁽⁶⁸⁾.

⁽⁶⁶⁾ Wetsontwerp betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *Parl. St. Kamer*, 14 oktober 2003, nr. 279/001, 7.

⁽⁶⁷⁾ Wetsontwerp betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *Parl. St. Senaat*, 2003-2004, Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de Heer Zenner, nr. 3-395/3,3.

⁽⁶⁸⁾ J. PRADEL, "Le mandat d'arrêt européen. Un premier pas vers une révolution copernicienne dans le droit français de l'extradition", *D.* 2004, (1392) 1464 e.v.

In Nederland is zelfs het cassatieberoep afgeschaft geworden. Door het wegvallen van het cassatieberoep en om divergerende uitspraken te vermijden wordt de behandeling van alle buitenlandse Europese aanhoudingsbevelen bij één rechtbank geconcentreerd⁽⁶⁹⁾.

De Belgische wet die voor wat de rechtsmiddelen betreft, het stelsel van de Voorlopige Hechteniswet overneemt, is mitsdien t.o.v. de buurlanden, alleszins procedureel de meest omslachtige⁽⁷⁰⁾.

29. Overigens kan ook met betrekking tot de rechtspleging in zake voorlopige hechtenis, de vraag rijzen of alle beslissingen waardoor de vrijheidsberoving wordt gehandhaafd steeds voor cassatieberoep vatbaar moeten zijn.

Het staat buiten kijf dat bij de eerste handhaving van de voorlopige hechtenis een legaliteitscontrole door het Hof moet behouden blijven. Maar bij de daaropvolgende maandelijkse handhavingen kan, ongeacht de aangevoerde nietigheid, de regelmatigheid van het bevel tot aanhouding niet meer worden betwist⁽⁷¹⁾.

⁽⁶⁹⁾ X., "Europees arrestatiebevel in Nederlandse wegeving opgenomen", *NJB* 2004, 47-48.

⁽⁷⁰⁾ Wetsontwerp betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *Parl. St. Kamer*, 24 november 2003, Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de Heer Claude Marinower, nr. 0279/006, 5.

⁽⁷¹⁾ Cass. 24 januari 1996, *A.C.* 1996, nr. 51; Cass. 2 januari 2002, *A.C.* 2002, nr. 1.

De tussenkomst van de cassatierechter wordt aldus tijdens de verdere duur van de voorlopige hechtenis minder stringent. Op een totaal van 222 zaken voorlopige hechtenis die het Hof in 2004 te behandelen kreeg hebben trouwens slechts 11 voorzieningen tot cassatie van de bestreden beslissing geleid.

30. In Frankrijk, waar geen systeem bestaat waarbij de voorlopige hechtenis maandelijks dient te worden bevestigd, zijn de beslissingen waarbij over de voorlopige hechtenis uitspraak wordt gedaan, zoals in België, vatbaar voor een onmiddellijk cassatieberoep. In beginsel verschaft zulks niet de mogelijkheid om nietigheden te laten onderzoeken, die geen verband houden met de voorlopige hechtenis. Nochtans werd aanvaard dat, naar aanleiding van een betwisting nopens de voorlopige hechtenis, onder meer de bevoegdheid van de rechter kon worden onderzocht, de regelmatigheid van de uitlevering of nog de verjaring van de strafvordering⁽⁷²⁾. Het Hof van Cassatie dient uitspraak te doen binnen drie maanden na ontvangst van het dossier (artikel 567-2, Code de procédure pénale).

31. In Nederland omvat het beroep in cassatie tegen de einduitspraak automatisch het beroep tegen alle nevenuitspraken, waardoor de Hoge Raad soms kennis moet nemen van beslissingen waartegen normalerwijze geen voorziening

⁽⁷²⁾J. BORÉ en L. BORÉ, *o.c.*, nrs. 15.51 e.v.

openstaat. Waar in beginsel inzake voorlopige hechtenis geen cassatie openstaat voor de verdachte, wordt de bij eindarrest genomen beslissing over de voorlopige hechtenis, zoals een bevel tot gevangenneming of een afwijzing van een verzoek tot opheffing of schorsing van het voorarrest, als nevenuitspraak vatbaar voor cassatie. De Hoge Raad zal deze voorarrestkwesties nochtans slechts onderzoeken in de mate dat de oplossing ervan in de praktijk enig belang vertoont. Bij vernietiging en verwijzing worden ze niet behandeld omdat ze alsnog aan de verwijzingsrechter kunnen worden voorgelegd in het kader van de verlenging van de voorlopige hechtenis, terwijl bij verwerping van de voorziening wordt beschouwd dat de beklaagde geen belang heeft bij de behandeling ervan, nu het voorarrest wordt afgetrokken van de straf, die door de verwerping van de voorziening definitief is geworden⁽⁷³⁾.

Tegen door de raadkamer te nemen beslissingen, is, ingevolge artikel 445 van het Wetboek van Stafvordering, beroep of cassatie slechts mogelijk, wanneer zulks door de wet wordt bepaald. Voorts wordt door artikel 446 van het Wetboek van Strafvordering aan het openbaar ministerie de mogelijkheid geboden steeds rechtsmiddelen aan te wenden tegen de beschikkingen van de rechtbank of de rechter-commissaris, waarbij een krachtens ditzelfde wetboek genomen vordering werd afgewezen. Aan het openbaar ministerie wordt aldus een

⁽⁷³⁾ A.J.A. VAN DORST, *o.c.*, 28.

algemene bevoegdheid verleend om tegen beschikkingen rechtsmiddelen aan te wenden, terwijl de verdachte slechts tegen beschikkingen zal kunnen opkomen wanneer een specifieke wetsbepaling hem die mogelijkheid biedt⁽⁷⁴⁾.

Concreet toegepast op de beschikkingen inzake voorlopige hechtenis, betekent zulks dat, nu de wet daarin niet voorziet, de verdachte niet de mogelijkheid heeft zich in cassatie te voorzien⁽⁷⁵⁾.

Ook in het kader van het gerechtelijk vooronderzoek bestaan er voor de verdachte doorgaans slechts beperkte appèlmogelijkheden. Zo voorziet artikel 208 voor de verdachte enkel in de mogelijkheid om een bezwaarschrift in te dienen bij de rechtbank, indien de rechter-commissaris bezwaar heeft tegen het horen van de opgegeven getuigen of deskundigen, hetzij tegen het onderzoek naar de opgegeven feiten.

Wel bestaan bepaalde uitzonderingen, aldus de door artikel 552d aan de verdachte geboden mogelijkheid zich in cassatie te voorzien tegen de beschikking gewezen op een beklag tegen de inbeslagneming van voorwerpen.

Het cassatieberoep in Nederland is derhalve beduidend minder ruim dan in België, inzonderheid ingevolge de afwezigheid van

⁽⁷⁴⁾ G.J.M. CORSTENS, *o.c.*, 742.

⁽⁷⁵⁾ G.J.M. CORSTENS, *o.c.*, 394.

mogelijkheid voor de verdachte of de beklaagde, behoudens in de door de wet bepaalde uitzonderingsgevallen, zich in cassatie te voorzien tegen beschikkingen, onder meer inzake voorlopige hechtenis, hetgeen ongetwijfeld van aard is een snelle afhandeling van de zaken in de hand te werken. Efficiëntie blijkt doorgaans centraal te staan. Vraag is wel of een regeling, waarbij het openbaar ministerie ten aanzien van de verdachte of beklaagde in een bevoordeelde positie wordt geplaatst op het vlak van de rechtsmiddelen of waarbij voor de verdachte of beklaagde geen cassatieberoep mogelijk is inzake voorlopige hechtenis, wel inpasbaar zou zijn in ons rechtssysteem zonder schending van het alhier vigerend rechtsgevoel.

Tenzij natuurlijk dat er waarheid schuilt in de paradox dat met meer recht en meer procedures de rechtszekerheid afneemt⁽⁷⁶⁾.

IV. Ambtshalve cassatie: een deugdelijke kwaliteitsbewaking?

32. Wanneer cassatieberoep wordt ingesteld en het Hof er toe komt om de aangevoerde middelen te onderzoeken, gaat de controle niet verder dan de door eiser aangevoerde middelen

⁽⁷⁶⁾ A.F.M. BRENNINKMEIJER, "De paradox van de rechtszekerheid", *NJB* 2003, 1061.

voor zover de voorziening de civielrechtelijke vordering betreft. Indien het cassatieberoep evenwel de uitspraak over de strafvordering betreft, onderzoekt het Hof, op grond van een regelmatige voorziening, al de nietigheden en onregelmatigheden die tot cassatie kunnen leiden⁽⁷⁷⁾. In voorkomend geval kan het Hof dan ambtshalve middelen voordragen. Deze ambtshalve bevoegdheid in strafzaken wordt doorgaans afgeleid uit de afwezigheid van verplichting, krachtens de artikelen 417 en 422 van het Wetboek van Strafvordering, om de middelen tot cassatie te vermelden; ook het feit dat het autonomiebeginsel niet speelt wat de beslissing op de strafvordering aangaat, zou het ambtshalve onderzoek van de beslissing op de strafvordering verantwoorden⁽⁷⁸⁾. Het gaat om een bevoegdheid die op geen enkele wettekst berust doch louter van jurisprudentiële aard is⁽⁷⁹⁾ en waarvan men zelfs in het jaar 1926 voorstelde deze af te schaffen⁽⁸⁰⁾. Dat men dit uiteindelijk niet heeft gedaan, zou ermee te maken hebben dat men toen oordeelde dat het Hof anders in zijn fundamentele taak zou tekort schieten door

⁽⁷⁷⁾ R. DECLERCQ, *Beginnelsen van Strafrechtspleging*, nrs. 2757-2758.

⁽⁷⁸⁾ B. MAES, *o.c.*, nr. 17.

⁽⁷⁹⁾ P. E. TROUSSE, "Le moyen d'office dans la jurisprudence de la chambre criminelle des Cours de cassation de France et de Belgique", in *La chambre criminelle et sa jurisprudence. Recueil d'études en hommage à la mémoire de Maurice Patin*, Paris, Cujas, 1965, (655) 658.

⁽⁸⁰⁾ P.E. TROUSSE, *l.c.*, 658-659 en de verwijzingen aldaar. De beoogde wijziging strekte ertoe een bepaling in te lassen in het Wetboek van Strafvordering die zou inhouden dat de voorziening waarbij de eiser geen middelen aanvoert, niet ontvankelijk zou zijn. In dit voorstel werd een veroordeling gezien van de mogelijkheid voor het Hof ambtshalve middelen aan te voeren. Cfr. M.G. SARTINI VAN DEN KERCKHOVE, *Réflexions sur l'instance et la procédure de cassation en matière répressive*, mercuriale van 15 september 1937, 13.

voorzieningen tegen onwettige strafrechtelijke veroordelingen te verwerpen omdat geen cassatiemiddelen werden aangevoerd⁽⁸¹⁾.

33. Daarnaast voorzien de artikelen 441 en 442 van het Wetboek van Strafvordering in een cassatieberoep door de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie op bevel van de Minister van Justitie dan wel in het belang van de wet. Artikel 441 Strafvordering bepaalt dat, wanneer de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, op vertoon van een uitdrukkelijk bevel, hem door de Minister van Justitie gegeven, bij de kamer die kennis neemt van het cassatieberoep in criminele, correctionele en politiezaken, aangifte doet van gerechtelijke akten, arresten of vonnissen die strijdig zijn met de wet, deze akten, arresten of vonnissen vernietigd kunnen worden en de officieren van politie of de rechters, indien daartoe grond bestaat, vervolgd kunnen worden op de wijze bepaald in hoofdstuk III, titel IV, van het Wetboek van Strafvordering.

Artikel 442 bepaalt dat, wanneer een hof van beroep of van assisen, of een correctionele rechtbank of politierechtbank een arrest of vonnis in laatste aanleg heeft gewezen, dat vatbaar is voor cassatie, maar waartegen geen van de partijen binnen de gestelde termijn is opgekomen, de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, ook ambtshalve, en niettegenstaande

⁽⁸¹⁾ Zie: L. CORNIL, *La Cour de cassation – Considérations sur sa mission*, mercuriale van 15 september 1950, 33.

het verstrijken van de termijn, aan het Hof van Cassatie kennis ervan kan geven; het arrest of het vonnis zal vernietigd worden, zonder dat partijen zich erop kunnen beroepen om zich tegen de tenuitvoerlegging te verzetten.

a. De ambtshalve middelen

34. Opdat het Hof ambtshalve middelen zou kunnen aanvoeren, is vooreerst vereist dat *een regelmatige voorziening* werd ingesteld⁽⁸²⁾. Vervolgens moeten de voorwaarden gesteld voor *de ontvankelijkheid van de cassatiemiddelen* vervuld zijn⁽⁸³⁾. Het Hof kan dus geen ambtshalve middel aanvoeren wanneer eiser in cassatie dit middel zelf ook niet op ontvankelijke wijze had kunnen aanvoeren. Dit is bijvoorbeeld het geval indien het middel slechts de rechtspleging in eerste aanleg betreft⁽⁸⁴⁾, geen betrekking heeft op de bevoegdheid en niet in hoger beroep werd aangevoerd⁽⁸⁵⁾ of indien toepassing zou kunnen gemaakt worden van de theorie van de naar recht verantwoorde straf⁽⁸⁶⁾. Hetzelfde geldt indien het middel het Hof zou verplichten tot een onderzoek van feiten, waarvoor het niet

⁽⁸²⁾ R. DECLERCQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, nr. 2758.

⁽⁸³⁾ B. MAES, *o.c.*, nr. 16.

⁽⁸⁴⁾ Zie artikel 2 van de Wet van 29 april 1806 krachtens hetwelk de cassatiemiddelen, in correctionele zaken, die afgeleid zijn uit nietigheden begaan in eerste aanleg en niet de bevoegdheid betreffen en die niet voor de rechters in hoger beroep werden aangevoerd, niet ontvankelijk zijn. Daarover o.m.: B. MAES, *o.c.*, nrs. 248-249 en de verwijzingen aldaar. Het spreekt voor zich dat in dergelijk geval waarbij *geen* nietigheid werd aangevoerd, ook geen ambtshalve cassatiemiddel zal kunnen worden aangevoerd vermits het Hof anders te hulp zou komen aan "*ces plaideurs négligents, en prenant sur elle de ressusciter des griefs qu'ils ont laissé échapper.*" Aldus: P.E. TROUSSE, *l.c.*, 665.

⁽⁸⁵⁾ Cfr. Cass. 28 oktober 1980, *A.C.* 1980-81, nr. 127.

⁽⁸⁶⁾ B. MAES, *o.c.*, nr. 16.

bevoegd is⁽⁸⁷⁾. Omgekeerd zal het Hof wél een ambtshalve middel kunnen aanvoeren dat eiser in cassatie niet had opgemerkt of dat hij op een onregelmatige wijze had aangevoerd⁽⁸⁸⁾.

35. Wanneer de voorziening *de civielrechtelijke vordering* betreft kan de controle door het Hof van Cassatie niet verder gaan dan de middelen die eiser in cassatie heeft aangevoerd⁽⁸⁹⁾, ook niet indien de voorziening tegen het openbaar ministerie is gericht⁽⁹⁰⁾. Het begrip civielrechtelijke vordering dient in dit verband ruim worden opgevat; het Hof onderzoekt aldus niet van ambtswege of de aansprakelijkheid gebeurlijk dient te worden verdeeld over de beklaagde en de burgerlijke partij⁽⁹¹⁾ maar evenmin, in fiscale misdrijven, de veroordeling tot betaling van de ontdoken rechten of de niet-gestorte B.T.W.⁽⁹²⁾ of de vergoeding aan de R.S.Z.⁽⁹³⁾ of, inzake douane en accijnzen, de veroordeling tot betaling van geldboeten, ontdoken rechten en verbeurdverklaring indien de strafvordering onontvankelijk is⁽⁹⁴⁾. Men neemt aan dat de rechtsvordering tot betaling van de ontdoken belasting als een burgerlijke rechtsvordering is te kwalificeren, zodat dienaangaande geen ambtshalve middelen

⁽⁸⁷⁾ Cfr. P.E. TROUSSE, *l.c.*, 668.

⁽⁸⁸⁾ R. DECLERCQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, nr. 2758.

⁽⁸⁹⁾ Zie bv.: Cass. 3 mei 1995, *A.C.* 1995, nr. 221.

⁽⁹⁰⁾ Cfr. Cass. 3 december 1986, *A.C.* 1986-87, nr. 201.

⁽⁹¹⁾ Cass. 23 september 1942, *Pas* 1942, I, 200.

⁽⁹²⁾ Cass. 5 februari 1980, *A.C.* 1979-80, nr. 342; Cass. 24 juni 1980, *A.C.* 1979-80, nr. 670; Cass. 22 december 1987, *A.C.* 1987-88, nr. 252; Cass. 3 februari 1999, *A.C.* 1999, nr. 63.

⁽⁹³⁾ Cass. 10 februari 1998, *A.C.* 1998, nr. 79.

⁽⁹⁴⁾ Cass. 13 januari 1999, *A.C.* 1999, nr. 19.

kunnen worden voorgedragen⁽⁹⁵⁾. De achterliggende idee blijkt te zijn dat in deze gevallen enkel de privé-belangen van eiser in het geding zijn⁽⁹⁶⁾, terwijl dit precies anders is in zoverre het over de beslissing over de strafvordering gaat⁽⁹⁷⁾. Het openbaar ministerie treedt namens de maatschappij op en de privé-belangen van de verdachte in zoverre het gaat om de strafvordering, betreffen óók de maatschappij en het algemeen belang⁽⁹⁸⁾. Toch heeft onder meer TROUSSE gewezen op arresten waarin het Hof van Cassatie tot een ambtshalve onderzoek is overgegaan van de beslissing op de civielrechtelijke vordering⁽⁹⁹⁾.

Natuurlijk kan een eventuele vernietiging van de beslissing op de strafvordering - desgevallend na een ambtshalve aangevoerd middel - consequenties hebben voor de beslissing over de civielrechtelijke vordering en dus ook voor de burgerlijke partij. De cassatie van de strafrechtelijke veroordeling van de beklaagde heeft tot gevolg dat zijn veroordeling op burgerlijk gebied die eruit voortvloeit ook vernietigd kan worden tenzij de cassatie op strafgebied de schuldigverklaring zou laten bestaan⁽¹⁰⁰⁾.

⁽⁹⁵⁾ B. MAES, *o.c.*, nr. 22 en de verwijzingen aldaar.

⁽⁹⁶⁾ B. MAES, *o.c.*, nr. 21.

⁽⁹⁷⁾ Vergelijk ook: P.E. TROUSSE, *l.c.*, 661-662 die verwijst naar de conclusie van procureur-generaal Leclercq bij het arrest van 2 april 1845, *Pas.* 1845, I, 215.

⁽⁹⁸⁾ M. WILLEMS, *Le moyen d'office*, onuitg., 1991, 32.

⁽⁹⁹⁾ P.E. TROUSSE, *l.c.*, 661 en de verwijzingen aldaar. In een arrest van 1939 zou het Hof nogmaals een ambtshalve onderzoek hebben verricht in zoverre het gaat om de beslissing over de civielrechtelijke vordering: Cass. 26 juni 1939, *Pas.* 1939, I, 331 en de noot P. L.

⁽¹⁰⁰⁾ R. DECLERCQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, nr. 2929.

36. In zoverre de voorziening de strafvordering betreft en derhalve ambtshalve middelen kunnen worden aangevoerd, is de aard van de beslissing relevant en niet de hoedanigheid van de eiser⁽¹⁰¹⁾. De bevoegdheid van het Hof van Cassatie geldt zowel wanneer het cassatieberoep werd ingesteld door de verdachte, beklaagde of beschuldigde, als het openbaar ministerie of het Bestuur van Financiën als vervolgende partij⁽¹⁰²⁾. Toch heeft de hoedanigheid van de eiser wel een zekere invloed, met name in de reikwijdte van het ambtshalve onderzoek. Zo zal het Hof op een voorziening van de veroordeelde, er zich toe beperken te onderzoeken of geen onwettigheid in de rechtspleging en de bestreden beslissing vast te stellen is die de eiser kan benadelen⁽¹⁰³⁾. Het cassatieberoep van het openbaar ministerie is daarentegen algemeen en onbeperkt ten aanzien van de strafvordering, zodat het Hof in dat geval de beslissing ambtshalve kan vernietigen, zowel ten gunste als ten nadele van de veroordeelde partij⁽¹⁰⁴⁾. Men neemt echter aan dat het Hof niet vermag, op het cassatieberoep van het openbaar ministerie alleen, een ambtshalve middel aan te voeren afgeleid uit de schending van substantiële pleegvormen voortvloeiend uit procedureregels die uitsluitend in het belang van de beklaagde of de beschuldigde werden

⁽¹⁰¹⁾ Cfr. de noot getekend E.L. bij Cass. 13 november 1985, *A.C.* 1985-86, nr. 161.

⁽¹⁰²⁾ B. MAES, *o.c.*, nr. 17. Zie verder o.m.: Cass. 18 oktober 1989, *A.C.* 1989-90, nr. 98 (openbaar ministerie); Cass. 26 april 1985, *A.C.* 1984-85, nr. 516 (Bestuur van Financiën).

⁽¹⁰³⁾ R. HAYOIT DE TERMICOURT, *Les pourvois dans l'intérêt de la loi et les dénonciations sur ordre du Ministre de la justice*, *mercuriale* van 1 september 1964, nr. 10.

⁽¹⁰⁴⁾ B. MAES, *o.c.*, nr. 18.

ingevoerd⁽¹⁰⁵⁾. Men vergelijkte in dit verband artikel 413, tweede alinea, van het Wetboek van Strafvordering dat bepaalt dat, wanneer de vervolgte partij is vrijgesproken, niemand tegen haar de schending of het verzuim kan aanvoeren van de vormen die voorgeschreven zijn om haar verdediging te verzekeren.

Bovendien blijkt het Hof op de regel dat de hoedanigheid van de eiser geen rol speelt ook een uitzondering te aanvaarden in zoverre het de beslissing over de civielrechtelijke aansprakelijkheid voor de tegen de beklaagde uitgesproken geldboete en de kosten van de strafvordering betreft; in dat geval kunnen ambtshalve middelen worden aangevoerd wanneer de voorziening uitgaat van het openbaar ministerie, doch niet indien de voorziening uitgaat van de civielrechtelijk aansprakelijke partij⁽¹⁰⁶⁾. DECLERCQ vindt die rechtspraak moeilijk te verantwoorden⁽¹⁰⁷⁾. Nochtans kan ze worden verklaard door het feit dat wanneer het cassatieberoep uitgaat van de civielrechtelijk aansprakelijke partij, wat haar betreft, enkel privé-belangen in het geding zijn⁽¹⁰⁸⁾. Dit is anders voor het openbaar ministerie nu de beslissing waarbij een partij burgerrechtelijk aansprakelijk wordt verklaard voor

⁽¹⁰⁵⁾ B. MAES, *o.c.*, nr. 18. Cfr. P.E. TROUSSE, *l.c.*, 665, die verwijst naar artikel 413, tweede alinea, van het Wetboek van Strafvordering.

⁽¹⁰⁶⁾ R. DECLERCQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, nr. 2758 en de verwijzingen naar o.m.: Cass. 24 januari 1996, *A.C.* 1996, nr. 50; Cass. 21 juni 2000, *A.C.* 2000, nr. 388.

⁽¹⁰⁷⁾ R. DECLERCQ, "Het aanvoeren van cassatiemiddelen", in *Strafprocesrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco, 1986, (9) 12.

⁽¹⁰⁸⁾ B. MAES, *o.c.*, nr. 24.

de kosten van de strafvordering of de geldboete, betrekking heeft op de strafvordering, zodat het cassatieberoep van het openbaar ministerie in het openbaar belang volledige en onbeperkte devolutieve kracht heeft. Op grond daarvan kan het Hof de beslissing ambtshalve vernietigen zowel ten gunste als ten nadele van de veroordeelde partij⁽¹⁰⁹⁾.

37. De beslissing over de strafvordering blijkt méér in te houden dan het dictum over de straf alleen. Ambtshalve middelen kunnen óók worden aangevoerd in zoverre het gaat over bv. het rijverbod wegens fysieke ongeschiktheid⁽¹¹⁰⁾ of over herstelmaatregelen inzake stedenbouw⁽¹¹¹⁾. Dit laatste is enigszins merkwaardig, daar herstelmaatregelen een burgerrechtelijk karakter hebben omdat zij in werkelijkheid een bijzondere vorm van teruggave beogen; toch neemt de rechtspraak aan dat zij tot de strafvordering behoren en zij worden opgelegd hetzij door de strafrechter bij uitspraak over de strafvordering of in een latere afzonderlijke beslissing, hetzij door de burgerlijke rechter⁽¹¹²⁾. Dit "behoren tot de strafvordering" blijkt derhalve voldoende te zijn om een ambtshalve onderzoek te rechtvaardigen.

⁽¹⁰⁹⁾ Zie de noot bij Cass. 19 juni 1979, *A.C.* 1978-79, 1246.

⁽¹¹⁰⁾ Cass. 24 januari 1977, *A.C.* 1977, 578 en de noot R-A.D.

⁽¹¹¹⁾ R. DECLERCQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, nr. 2761 met verwijzing naar o.m.: Cass. 12 januari 1994, *A.C.* 1994, nr. 13; Cass. 7 mei 1996, *A.C.* 1996, nr. 156; Cass. 4 juni 1996, *A.C.* 1996, nr. 212.

⁽¹¹²⁾ Cfr. Cass. 9 september 2004, C.03.0393.N.

Het Hof heeft ook op het cassatieberoep van de beklaagde ambtshalve middelen voorgedragen tegen het opleggen van een dwangsom aan de beklaagde⁽¹¹³⁾.

Daar staat tegenover dat het Hof geen ambtshalve middelen voordraagt in zoverre door de burgerlijke partij cassatieberoep wordt ingesteld tegen een arrest van buitenvervolginstelling van de kamer van inbeschuldigingstelling⁽¹¹⁴⁾. Er werd opgemerkt dat het logisch zou zijn dat het Hof hier óók ambtshalve middelen zou kunnen aanvoeren vermits het cassatieberoep tegen een arrest van buitenvervolginstelling rechtstreeks en integraal de strafvordering betreft⁽¹¹⁵⁾. Maar deze rechtspraak van het Hof blijkt te verantwoorden door het feit dat het cassatieberoep van de burgerlijke partij in dat geval geen inmenging is in de *uitoefening* van de strafvordering maar een rechtsmiddel tegen een beslissing waarvan de burgerlijke partij de wettigheid kan betwisten⁽¹¹⁶⁾. Aldus zouden in het geval van cassatieberoep van de burgerlijke partij tegen de beslissing van buitenvervolginstelling opnieuw slechts private belangen in het geding zijn⁽¹¹⁷⁾.

⁽¹¹³⁾ Cass. 29 oktober 2002, P.01.1085.N, nr. 571.

⁽¹¹⁴⁾ Cfr. o.a.: Cass. 10 september 1996, *A.C.* 1996, nr. 299.

⁽¹¹⁵⁾ R. DECLERCQ, "Het aanvoeren van cassatiemiddelen", *l.c.*, 12.

⁽¹¹⁶⁾ Cass. 10 december 1980, *A.C.* 1980-81, nr. 219, met conclusie van advocaat-generaal Colard.

⁽¹¹⁷⁾ In die zin: B. MAES, *o.c.*, nr. 23.

Allicht geldt hetzelfde ingeval van cassatieberoep van een derde-houder van een voorwerp waarop beslag werd gelegd. Uit het arrest van het Hof van 20 april 1999 volgt dat, wanneer in uitvoering van een rogatoire commissie, uitgaande van een vreemde rechterlijke autoriteit, in België een voorwerp is in beslag genomen, de raadkamer van de plaats waar de huiszoeking en inbeslagneming hebben plaatsgevonden de overdracht heeft goedgekeurd, en de derde die houder was van het voorwerp cassatieberoep heeft ingesteld tegen het arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling dat zijn hoger beroep tegen de beschikking van de raadkamer verwerpt, het Hof niet onderzoekt of er een grond aanwezig is waarop het bestreden arrest ambtshalve zou behoren te worden vernietigd⁽¹¹⁸⁾.

38. De middelen die door het Hof ambtshalve aangevoerd kunnen worden, zijn in beginsel bijzonder ruim, ongeacht of ze de openbare orde raken of niet, op voorwaarde dat ze een grond tot cassatie opleveren⁽¹¹⁹⁾. Uit de formulering van het Hof waaruit blijkt dat een ambtshalve onderzoek werd verricht van de beslissing over de strafvordering, heet het dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen in acht werden genomen en de beslissing overeenkomstig de wet is geweest. Een middel dat niet substantieel is noch op straffe van nietigheid is

⁽¹¹⁸⁾ Cass. 20 april 1999, A.C. 1999, nr. 227.

⁽¹¹⁹⁾ B. MAES, *o.c.*, nr. 17. Cfr. R. DECLERCQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, nr. 2758.

voorgeschreven, kan derhalve geen grond voor een ambtshalve cassatie vormen. Het is evenwel niet eenvoudig om precies te weten welke middelen substantieel of op straffe van nietigheid zijn voorgeschreven. TROUSSE heeft opgemerkt dat het opstellen van een lijst van dergelijke middelen onbegonnen werk zou zijn⁽¹²⁰⁾. In zoverre het gaat om middelen die substantieel zijn, zouden zij wel de openbare orde raken⁽¹²¹⁾. FAUSTIN HELIE onderscheidde volgende redenen waarop een ambtshalve middel kon gesteund worden: "1° *Violation et fausse interprétation des formes prescrites par la loi*; 2° *Constitution illégale d'une juridiction*; 3° *Incompétence*; 4° *Excès de pouvoir*; 5° *Défaut de publicité de l'audience*; 6° *Défaut de motifs de la décision attaqué*; 7° *Omission de statuer sur les conclusions ou réquisitions*; 8° *Fausse application de la peine*; 9° *Qualification illégale des faits ou fausse interprétation de la loi*; 10° *Contrariété de jugements*; 11° *Violation des règles légales sur les exceptions et les preuves*; 12° *Destruction de pièces*⁽¹²²⁾".

In alle geval vallen daar middelen onder die de rechterlijke organisatie in de ruime zin van het woord betreffen alsook

⁽¹²⁰⁾ P.E. TROUSSE, *l.c.*, 669.

⁽¹²¹⁾ Cfr. B. MAES, *o.c.*, nr. 260.

⁽¹²²⁾ FAUSTIN HELIE, *Pratique criminelle des cours et tribunaux. Code d'instruction criminelle*, II, Paris, Librairie de la Cour de cassation, 1951, nr. 423.

cassatiemiddelen omtrent de correcte toepassing van de strafwet⁽¹²³⁾.

b. Cassatie in het belang van de wet (art. 442 Sv).

39. In tegenstelling tot een ambtshalve aangevoerd middel dat tot cassatie van de bestreden beslissing leidt, heeft de cassatie of vernietiging in het belang van de wet steeds een dogmatisch karakter en kunnen de partijen er geenszins baat bij hebben⁽¹²⁴⁾. De cassatie in het belang van de wet gebeurt dan ook altijd zonder verwijzing⁽¹²⁵⁾. De belangrijkste kenmerken van en voorwaarden voor het cassatieberoep in het belang van de wet, zijn de volgende:

- het kan maar ingesteld worden indien de termijnen voor het instellen van cassatieberoep verstreken zijn of een ontvankelijk cassatieberoep niet (meer) mogelijk is⁽¹²⁶⁾, bv. omdat partijen nog voor het verstrijken van de termijn, zouden hebben berust⁽¹²⁷⁾; dit wordt verantwoord door de gedachte dat, "*pour que s'ouvre le droit d'agir*

⁽¹²³⁾ B. MAES, *o.c.*, nr. 20; P.E. TROUSSE, *l.c.*, 670. Zie ook nog voor een in het jaar 1964 opgemaakte inventaris van middelen die de openbare orde raken en die derhalve voor het eerst voor het Hof van Cassatie kunnen ingeroepen worden en die bijgevolg óók ambtshalve door het Hof kunnen worden aangevoerd: J. 'T KINT, "Inventaire des principaux moyens d'ordre public en matière répressive", *J.T.* 1964, 497-504. Wat de substantiële en op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen betreft, raadplege men ook: B. MAES, *o.c.*, nr. 258 e.v.

⁽¹²⁴⁾ Cfr. J.M. PIRET, *Het parket van Cassatie*, mercuriale van 1 september 1994, 15.

⁽¹²⁵⁾ R. DECLERCQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, nr. 3018 en de verwijzingen aldaar naar o.m.: Cass. 21 januari 1987, *A.C.* 1986-87, nr. 294. Zie verder ook: R. HAYOIT DE TERMICOURT, *o.c.*, nr. 11.

⁽¹²⁶⁾ Cass. 16 juni 1993, *A.C.* 1993, nr. 290

⁽¹²⁷⁾ R. HAYOIT DE TERMICOURT, *o.c.*, nr. 6.

du procureur général, il faut que l'intérêt de la loi reste seul en cause⁽¹²⁸⁾".

- ze wordt ingesteld op vordering van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, hetzij mondeling ter terechtzitting⁽¹²⁹⁾, hetzij op grond van een schriftelijke vordering⁽¹³⁰⁾; het geval bedoeld in artikel 409 van het Wetboek van Strafvordering vormt een uitzondering op het feit dat cassatie in het belang van de wet enkel door de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie kan worden ingesteld⁽¹³¹⁾;
- cassatie in het belang van de wet is eveneens mogelijk indien een gewone voorziening niet ontvankelijk werd verklaard⁽¹³²⁾ of verworpen werd⁽¹³³⁾; de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie kan in dat laatste geval evenwel niet meer dezelfde middelen aanvoeren die eerder werden verworpen⁽¹³⁴⁾, maar in het geval waarin cassatie in het belang van de wet wordt ingesteld, kan het Hof wel ambtshalve middelen opwerpen die niet door de procureur-generaal werden aangevoerd⁽¹³⁵⁾;

⁽¹²⁸⁾ R. HAYOIT DE TERMICOURT, *o.c.*, nr. 6.

⁽¹²⁹⁾ Zie bv.: Cass. 6 september 1994, *A.C.* 1994, nr. 358; Cass. 10 oktober 2000, *A.C.* 2000, nr. 532.

⁽¹³⁰⁾ Zie bv.: Cass. 20 april 2004, P.03.1573.N, met conclusie van advocaat-generaal Duinslaeger.

⁽¹³¹⁾ Overeenkomstig artikel 409 van het Wetboek van Strafvordering kan het openbaar ministerie bij het hof van assisen de vernietiging van de beschikking van vrijspraak en van hetgeen daaraan is voorafgegaan vorderen in het belang van de wet en zonder nadeel voor de vrijgesproken partij. Het gaat dus om een uitzondering op de regel dat het cassatieberoep in het belang van de wet enkel kan ingesteld worden door de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, die evenwel niet belet dat – ingeval van niet optreden van het openbaar ministerie bij het hof van assisen – de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie daaromtrent tóch een cassatieberoep in het belang van de wet instelt. Vergelijk: R. HAYOIT DE TERMICOURT, *o.c.*, nrs. 4 en 7.

⁽¹³²⁾ Zie bv.: Cass. 21 januari 1987, *A.C.* 1986-87, nr. 294.

⁽¹³³⁾ Zie bv.: Cass. 25 oktober 1983, *A.C.* 1983-84, nr. 110.

⁽¹³⁴⁾ R. HAYOIT DE TERMICOURT, *o.c.*, nr. 10.

⁽¹³⁵⁾ R. HAYOIT DE TERMICOURT, *o.c.*, nr. 10.

- cassatieberoep in het belang van de wet kan niet enkel ingesteld worden tegen de in laatste aanleg gewezen beslissingen die zijn opgesomd in artikel 442 Sv., met name beslissingen van het hof van beroep, hof van assisen, correctionele rechtbank of politierechtbank, maar ook tegen de beschikking van de onderzoeksrechter conform artikel 80 Strafvordering waarbij een geldboete wordt opgelegd aan de persoon die geen gevolg heeft gegeven aan de dagvaarding om te verschijnen voor de onderzoeksrechter⁽¹³⁶⁾;
- cassatie in het belang van de wet is zowel mogelijk ten aanzien van de beslissingen over de strafvordering, als ten aanzien van de beslissingen van de strafgerechten over de burgerlijke rechtsvordering⁽¹³⁷⁾;
- cassatie in het belang van de wet kan ook indien het Hof, op de enkele voorziening van de beklaagde, geen ambtshalve middel kan aanvoeren dat deze laatste kan benadelen⁽¹³⁸⁾.

De middelen die de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie kan aanvoeren, moeten tot cassatie van de kwestieuze beslissing kunnen leiden, met dien verstande dat dergelijke middelen – anders dan bij de ambtshalve door het

⁽¹³⁶⁾ Zie Cass. 30 april 1945, *A.C.* 1945, 141.

⁽¹³⁷⁾ R. DECLERCQ, *o.c.*, nr. 3016 en de verwijzingen aldaar ; R. HAYOIT DE TERMICOURT, *o.c.*, nr. 12.

⁽¹³⁸⁾ Cass. 20 april 2004, P.03.1573.N, met conclusie van advocaat-generaal Duinslaeger.

Hof aangevoerde middelen - ook de burgerlijke rechtsvordering kunnen betreffen.

c. De aangifte op bevel van de Minister van Justitie

40. De procedure van artikel 441 van het Wetboek van Strafvordering waarbij de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie op bevel van de Minister van Justitie aangifte doet van gerechtelijke akten, arresten of vonnissen die strijdig zijn met de wet, verschilt op essentiële punten van het cassatieberoep in het belang van de wet. Inderdaad, waar bij het cassatieberoep in het belang van de wet partijen daarbij geen baat kunnen hebben en cassatie zonder verwijzing plaats vindt, is dit niet zo bij de procedure van artikel 441. Na vernietiging volgt er wel verwijzing indien er nog iets te oordelen overblijft. Indien aldus een veroordeling wordt vernietigd, kan de strafvordering opnieuw worden ingesteld en de termijn van verjaring van de strafvordering loopt weer vanaf het vernietigingsarrest⁽¹³⁹⁾, maar de toestand van de beklaagde in de nieuwe rechtspleging mag niet worden verzwaaard⁽¹⁴⁰⁾. Cassatie na aangifte op bevel van de Minister van Justitie kan dus wel tot voordeel van de beklaagde strekken⁽¹⁴¹⁾, maar hem geen nadeel berokkenen.

⁽¹³⁹⁾ R. DECLERCQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, nr. 3031.

⁽¹⁴⁰⁾ R. DECLERCQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, nr. 3037 en de verwijzingen aldaar.

⁽¹⁴¹⁾ Uitdrukkelijk in die zin o.m.: Cass. 7 september 1999, *A.C.* 1999, nr. 440; Cass. 11 januari 2000, *A.C.* 2000, nr. 21.

41. Als belangrijkste karakteristieken van deze cassatieprocedure kunnen worden vermeld:

- ze is aan geen enkele termijn onderworpen en kan reeds ingesteld worden indien de gewone termijnen die ter beschikking van de partijen staan, nog niet verstreken zijn⁽¹⁴²⁾; de aangifte is wel zonder voorwerp indien het arrest of vonnis reeds ingevolge een door de partijen ingesteld cassatieberoep zou zijn vernietigd⁽¹⁴³⁾;
- de procedure wordt ingesteld door het bevel van de Minister van Justitie waarna de procureur-generaal schriftelijk aangifte dient te doen; deze laatste is daartoe verplicht⁽¹⁴⁴⁾, hoewel hij in zijn conclusie ter terechtzitting tot verwerping van de door de Minister ingestelde vordering kan besluiten⁽¹⁴⁵⁾; het Hof is niet verplicht tot cassatie over te gaan⁽¹⁴⁶⁾;
- de saisine van het Hof is beperkt tot hetgeen door de Minister en de procureur-generaal wordt gevraagd⁽¹⁴⁷⁾; de

⁽¹⁴²⁾ R. HAYOIT DE TERMICOURT, *o.c.*, nrs. 13 en 14.

⁽¹⁴³⁾ R. HAYOIT DE TERMICOURT, *o.c.*, nr. 14.

⁽¹⁴⁴⁾ Cfr. R. HAYOIT DE TERMICOURT, *o.c.*, nr. 13. Er is evenwel een gewoonte van de Minister van Justitie om de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie te raadplegen vooraleer een opdracht wordt gegeven, voor zover – hetgeen uiteraard ook mogelijk is – de procureur-generaal zelf niet de opdracht zou hebben uitgelokt. Zie: J.M. PIRET, *o.c.*, 16.

⁽¹⁴⁵⁾ Zie de conclusie van toenmalig advocaat-generaal Piret bij Cass. 17 november 1994, *Pas.* 1994, I, nr. 497, p. 975. Zie voor toepassingsgevallen: Cass. 1 juli 1893, *Pas.* 1893, I, 290, met conclusie van eerste advocaat-generaal Mélot; Cass. 22 juni 1936, *Pas.* 1936, I, 303, met conclusie van eerste advocaat-generaal Gesché. Vergelijk ook: J.M. PIRET, *o.c.*, 16.

⁽¹⁴⁶⁾ Cfr. Cass. 24 september 1986, *A.C.* 1986-87, nr. 48, met conclusie van procureur-generaal Krings in *Pas.* 1987, I, nr. 48.

⁽¹⁴⁷⁾ R. DECLERCQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, nr. 3020 en de verwijzingen aldaar. Vroeger werd weliswaar geoordeeld dat de onwettigheid van het als straf uitgesproken verval van het recht tot sturen de gehele veroordeling aantastte die uitgesproken was wegens het misdrijf waarvoor het verval was uitgesproken, maar niettemin vernietigde het Hof alleen de beschikking van het aangegeven arrest of vonnis waarbij zodanig verval op onwettige wijze was uitgesproken, wanneer de aangifte tot die onwettigheid beperkt was, in welk geval de vernietiging zonder verwijzing geschiedde. Zie aldus: Cass. 4 maart 1987, *A.C.* 1986-87, nr. 401. Dat de

eventuele uitbreiding van de cassatie tot beslissingen die het gevolg zijn van de vernietigde beslissing kan aldus slechts worden gedaan, in zoverre door hen gevraagd⁽¹⁴⁸⁾; het Hof kan geen ambtshalve middelen aanvoeren⁽¹⁴⁹⁾;

- de cassatie is niet enkel mogelijk met betrekking tot vonnissen of arresten van strafgerechten doch ook met betrekking tot iedere handeling of akte van een rechter die van een strafgerecht deel uitmaakt⁽¹⁵⁰⁾; men denke bijvoorbeeld aan bepaalde verrichtingen van de onderzoeksrechter⁽¹⁵¹⁾, de verrichting van de eerste voorzitter van het hof van beroep waarbij een zaak, zonder vordering van de procureur-generaal, naar het hof van assisen wordt verwezen⁽¹⁵²⁾, de beschikking van de eerste voorzitter van het hof van beroep die, in weerwil van de vordering van de procureur-generaal bij dat hof, weigert de datum van opening van de zitting van het hof van assisen en de datum van opening van de debatten voor dat hof vast te stellen⁽¹⁵³⁾, of het advies van de kamer van inbeschuldigingstelling inzake uitlevering⁽¹⁵⁴⁾;

vernietiging beperkt bleef, had uiteraard te maken met het feit dat de saisine van het Hof beperkt is tot hetgeen door de Minister van Justitie is gevraagd.

⁽¹⁴⁸⁾ Cass. 7 september 1999, *A.C.* 1999, nr. 440.

⁽¹⁴⁹⁾ Noot onder Cass. 4 maart 1987, *A.C.* 1986-87, nr. 401; R. HAYOIT DE TERMICOURT, *o.c.*, nr. 13.

⁽¹⁵⁰⁾ R. HAYOIT DE TERMICOURT, *o.c.*, nr. 13.

⁽¹⁵¹⁾ R. DECLERCQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, nr. 3029.

⁽¹⁵²⁾ Cass. 8 februari 1989, *A.C.* 1988-89, nr. 333.

⁽¹⁵³⁾ Cass. 9 maart 1989, *A.C.* 1988-89, nr. 384.

⁽¹⁵⁴⁾ R. HAYOIT DE TERMICOURT, *o.c.*, nr. 13 en de verwijzingen aldaar.

- anders dan bij cassatie in het belang van de wet, kan de procedure van artikel 441 Strafvordering ook toegepast worden indien er geen eindbeslissing voorligt, indien de beslissing niet in laatste aanleg is geweest of geen kracht van gewijsde heeft⁽¹⁵⁵⁾;
- cassatie na aangifte op bevel van de Minister van Justitie is enkel mogelijk ten aanzien van de strafvordering en niet ten aanzien van de burgerlijke vordering; beslissingen van de strafgerechten over de burgerlijke vordering kunnen slechts in toepassing van artikel 1088 van het Gerechtelijk Wetboek worden vernietigd⁽¹⁵⁶⁾; dit wordt verantwoord door het feit dat de procedure van artikel 441 Strafvordering stoelt op redenen van openbare orde die de tussenkomst van de Minister van Justitie rechtvaardigen, terwijl deze niet aanwezig zijn bij burgerlijke belangen⁽¹⁵⁷⁾; de vernietiging met toepassing van artikel 441 mag dus geen nadelige gevolgen hebben voor de belangen van de burgerlijke partij, ten aanzien van wie de bestreden beslissing blijft bestaan en gezag van gewijsde behoudt⁽¹⁵⁸⁾;
- in principe is aangifte ook niet meer mogelijk indien een gewoon cassatieberoep ingesteld door de partijen zou zijn

⁽¹⁵⁵⁾ R. DECLERCQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, nr. 3019.

⁽¹⁵⁶⁾ Zie bv.: Cass. 29 oktober 1998, *A.C.* 1998, nr. 463.

⁽¹⁵⁷⁾ R. HAYOIT DE TERMICOURT, *o.c.*, nr. 23.

⁽¹⁵⁸⁾ Cass. 18 oktober 1989, *A.C.* 1989-90, nr. 100.

verworpen, tenzij de nieuw aangevoerde onwettigheid voortvloeit uit gegevens die geen uitstaans hebben met de eerste cassatieprocedure en waarvan het Hof geen kennis kon hebben⁽¹⁵⁹⁾.

42. De gevallen waarin tot cassatie wordt besloten na aangifte op bevel van de Minister van Justitie zijn talrijk⁽¹⁶⁰⁾. Anders dan bij cassatie in het belang van de wet is niet vereist dat het moet gaan om middelen die tot vernietiging van het dispositief van de kwestieuze beslissing of akte kunnen leiden, vermits de rechtspleging van artikel 441 Strafvordering beperkt kan zijn tot een reden van de beslissing zonder dat het dispositief wordt aangegeven en de beslissing op zich derhalve niet wordt gecasseerd⁽¹⁶¹⁾. In zo een geval vernietigt het Hof slechts uitdrukkelijk de grond van het betrokken vonnis of arrest, bijvoorbeeld de vernietiging van de grond van een door het hof van assisen gewezen arrest waarin vermeld wordt dat de beklaagden in staat van wettelijke herhaling verkeren⁽¹⁶²⁾.

43. Dit kort overzicht van de belangrijkste kenmerken en krachtlijnen van de ambtshalve middelen die het Hof aanvoert alsook van de procedures van cassatie in het belang van de wet

⁽¹⁵⁹⁾ R. DECLERCQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, nr. 3025 en de verwijzingen aldaar. Cfr. Cass. 27 januari 1987, *A.C.* 1986-87, nr. 308, met conclusie van toenmalig advocaat-generaal Velu.

⁽¹⁶⁰⁾ Een overzicht is te vinden bij: R. DECLERCQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, nrs. 3026-3030.

⁽¹⁶¹⁾ Cfr. R. HAYOIT DE TERMICOURT, *o.c.*, nr. 13.

⁽¹⁶²⁾ Cass. 30 juni 1999, *A.C.* 1999, nr. 411.

en de aangifte op bevel van de Minister van Justitie, kan de vraag doen rijzen of deze twee laatste procedures die - anders dan bij het aanvoeren van ambtshalve middelen - uitdrukkelijk in de wet geregeld zijn, toelaten dezelfde doelstellingen te bereiken als deze van het ambtshalve onderzoek. Er moet gezegd worden dat de vraag of het cassatieberoep op straffe van niet-ontvankelijkheid middelen zou moeten bevatten hetgeen een ambtshalve onderzoek zou kunnen uitsluiten, in het verleden reeds werd gesteld en daar een uiteenlopend antwoord heeft gekregen.

In zijn mercuriale van 1937 oordeelde advocaat-generaal Sartini van den Kerckhove dat "*en matière répressive, la loi devrait supprimer le pouvoir de la Cour de cassation de soulever d'office à l'appui du pourvoi, quelque moyen que ce soit, fût-il d'ordre public*⁽¹⁶³⁾". Deze stelling stoelde op de vaststelling dat dit ambtshalve onderzoek niet deel uitmaakt van de taak van het Hof dat geen derde feitelijke aanleg uitmaakt; de toen bestaande overbelasting van de tweede kamer van het Hof zou daar ook uit voortvloeien⁽¹⁶⁴⁾. Bijgevolg was advocaat-generaal Sartini Van Den Kerckhove van oordeel dat het maar normaal was dat eiser in cassatie ook middelen aanvoerde⁽¹⁶⁵⁾. Dit standpunt werd ook geschraagd door de overweging dat het Hof van Cassatie niet bestaat in het belang

⁽¹⁶³⁾ M.G. SARTINI VAN DEN KERCKHOVE, *o.c.*, 12.

⁽¹⁶⁴⁾ M.G. SARTINI VAN DEN KERCKHOVE, *o.c.*, 7-8 en 10.

⁽¹⁶⁵⁾ M.G. SARTINI VAN DEN KERCKHOVE, *o.c.*, 9.

van de partijen, doch enkel in het belang van de wet⁽¹⁶⁶⁾. Dat er voor de beklaagde geen verplichting bestaat om middelen aan te voeren, was volgens hem te wijten aan de onvolmaaktheid van het Wetboek van Strafvordering⁽¹⁶⁷⁾.

Procureur-generaal Cornil nam in zijn mercuriale van 1950 afstand van dit door advocaat-generaal Sartini van den Kerckhove geformuleerde voorstel omdat dit anders zou meebrengen dat "*la cour manquerait à sa mission titulaire en rejetant pour défaut de motifs des pourvois contre des condamnations pénales illégales*"⁽¹⁶⁸⁾. Bovendien vreesde hij dat het gevolg van het voorstel om eiser in cassatie voortaan te verplichten middelen aan te voeren, het aantal ingestelde voorzieningen niet zou doen verminderen⁽¹⁶⁹⁾. Ook de gedachte dat het Hof niet in het belang van de partijen zou bestaan, doch slechts in het enkele belang van de wet, wees procureur-generaal Cornil af, daar uit rechtspraak van het Hof waarbij een middel of een voorziening wordt afgewezen bij gebrek aan belang, blijkt dat het Hof er niet enkel in het belang van de wet is⁽¹⁷⁰⁾.

44. Niettemin lijkt de vaststelling dat het Hof van Cassatie óók bestaat in het belang van de partijen, niet onverenigbaar

⁽¹⁶⁶⁾ Cfr. M.G. SARTINI VAN DEN KERCKHOVE, *o.c.*, 23.

⁽¹⁶⁷⁾ Zie daarover ook : H. LENAERTS, *Cassatierechtspraak vandaag*, Mercuriale van 2 september 1991, 13.

⁽¹⁶⁸⁾ L. CORNIL, *La Cour de cassation – Considérations sur sa mission*, 33.

⁽¹⁶⁹⁾ Ibid.

⁽¹⁷⁰⁾ Cfr. M.L. CORNIL, *La Cour de Cassation. Ses origines et sa nature*, mercuriale van 15 september 1948, 39.

met het achterwege laten van het door het Hof uitgevoerd ambtshalve onderzoek. Weliswaar heeft het Hof de opdracht te waken over de juiste toepassing en interpretatie van de wet, maar het cassatieberoep blijft een uitzonderlijk rechtsmiddel nu het Hof geenszins een derde feitelijke aanleg uitmaakt. De terechte vaststelling dat het Hof ook bestaat in het belang van de partijen, dient niet te betekenen dat het niet toegelaten zou zijn de eisers in cassatie de verplichting op te leggen middelen aan te voeren, bij gebreke waarvan het cassatieberoep niet ontvankelijk is. In andere dan strafzaken is dit immers wel het geval⁽¹⁷¹⁾. Het is dan ook maar de vraag of men de discussie over het behoud van het ambtshalve onderzoek door het Hof wel (uitsluitend) dient te benaderen vanuit deze invalshoek. Bovendien is het zo dat, mocht er geen ambtshalve onderzoek worden verricht en het ingestelde cassatieberoep moet worden verworpen omdat geen middelen worden aangevoerd die tot vernietiging van de bestreden beslissing leiden, de eventuele onwettige beslissing die zou blijven bestaan, in elk geval niet wordt bevestigd. Het Hof van Cassatie bevestigt immers geen uitspraken indien het de ingestelde voorziening verwerpt.

45. In de mercuriale van 1980 wees procureur-generaal Dumon erop dat men ter verantwoording van het stelsel van het ambtshalve onderzoeken door het Hof van rechtsplegingen

⁽¹⁷¹⁾ Cfr. artikel 1079 van het Gerechtelijk Wetboek.

waartegen geen cassatiemiddel werd voorgesteld, aanvoerde dat de veroordelingen in strafzaken een bijzondere aandacht en in beginsel een volledig en nauwgezet toezicht vergen. Maar het feit dat niet alle strafveroordelingen aan het Hof worden voorgelegd en het Hof evenmin bevoegd is om er ambtshalve kennis van te nemen nu het toezicht door het Hof slechts wordt op gang gebracht door *"de geïsoleerde en niet zelden ondoordachte initiatieven van de veroordeelden waardoor wij verplicht worden sommige rechtsplegingen te "controleren", terwijl alle andere op hun beloop worden gelaten"*, werd door hem een aantasting van het rechtsgevoel genoemd⁽¹⁷²⁾. Het ambtshalve onderzoek van de beslissing op de strafvordering waardoor wordt vermeden dat voorzieningen tegen bepaalde onwettige veroordelingen zouden worden verworpen in zoverre geen middelen werden aangevoerd, heeft dan ook slechts een beperkte draagwijdte; enkel die beslissingen waartegen een cassatieberoep werd ingesteld, kunnen worden nagezien, maar de andere waarbij geen initiatief werd genomen door de partijen om deze aan het oordeel van het Hof te onderwerpen, blijven buiten schot⁽¹⁷³⁾.

46. In zijn mercuriale van 1991 nam procureur-generaal Lenaerts over de discussie naar de zin en grondslag van het

⁽¹⁷²⁾ F. DUMON, *Quo Vadimus*, mercuriale van 1 september 1980, 31.

⁽¹⁷³⁾ Onder voorbehoud van een eventuele procedure van artikel 441 of 442 van het Wetboek van Strafvordering, die niettemin toch als uitzonderlijk kunnen worden beschouwd. Zie: M.L. CORNIL, *La Cour de Cassation. Ses origines et sa nature*, 39 : *"Ils ont un caractère trop exceptionnel pour avoir d'autre portée que de confirmer la règle que c'est aux parties intéressées qu'il incombe de mettre en mouvement la procédure en cassation."*

ambtshalve onderzoek door het Hof van Cassatie, een genuanceerd standpunt in. Naar zijn oordeel kon de bevoegdheid van het Hof om ambtshalve middelen aan te voeren met betrekking tot de beslissing op de strafvordering, het best worden verklaard door vereisten van goede rechtsbedeling. Waar men het ambtshalve onderzoek op een lange traditie⁽¹⁷⁴⁾ steunde alsook op het belang van de wet en de openbare orde, merkte hij op dat deze argumenten ook buiten het strafrecht kunnen gelden; dat het ambtshalve onderzoek enkel betrekking heeft op de strafvordering, had volgens hem dan ook te maken met de bescherming van de onschuldige tegen een onwettige bestraffing en dus met de goede rechtsbedeling, eerder dan met de rechtseenheid en rechtsontwikkeling⁽¹⁷⁵⁾. Hij vertolkte tevens het standpunt dat in de opdracht van het openbaar ministerie om de wet te doen eerbiedigen en cassatieberoep in te stellen wanneer de wet niet werd gerespecteerd, ongeacht of het in het nadeel dan wel het voordeel van de beschuldigde of beklaagde was, het antwoord kon worden gezocht op de stelling dat het Hof ambtshalve middelen moet opwerpen en een niet gemotiveerd cassatieberoep ontvankelijk moet verklaren, nu de wet geen motivering voorschrijft⁽¹⁷⁶⁾.

⁽¹⁷⁴⁾ Er werd op gewezen dat reeds op 16 januari 1834 in een niet-gepubliceerd arrest van het Hof, werd geoordeeld dat *“en matière criminelle, le pourvoi, lorsqu’il a été déclaré en temps utile, livre sans réserve aucune aux investigations de la Cour la procédure contre laquelle il est dirigé; Attendu que, même dans l’absence soit de moyens oralement développés à l’audience, soit d’un mémoire indiquant les griefs du condamné, il est du devoir de la Cour de rechercher si les formalités substantielles et celles qui sont prescrites à peine de nullités ont été observées.”* Aldus: C. SCHEYVEN, *Traité pratique des pourvois en cassation*, Brussel, Bruylant, 1885, nr. 287 en de verwijzingen aldaar.

⁽¹⁷⁵⁾ H. LENAERTS, *o.c.*, 15.

⁽¹⁷⁶⁾ *Ibid.*

47. Uit de voormelde standpunten voor of tegen het verrichten door het Hof van een ambtshalve onderzoek van de beslissing op de strafvordering, blijken naar ons oordeel geen echt doorslaggevende argumenten te bestaan voor de ene of de andere opvatting. De argumentatie die vertrekt vanuit de taak die het Hof zou moeten vervullen en de bestaansreden van het Hof - in het enkele belang van de wet en de rechtseenheid dan wel in het belang van de partijen - is daarvoor zeker illustratief. Ook het door procureur-generaal Lenaerts naar voren geschoven argument van de goede rechtsbedeling, lijkt ons niet decisief. De goede rechtsbedeling is immers niet beperkt tot de beslissing op de strafvordering alleen; ze kan ook verantwoorden dat men ambtshalve middelen zou aanvoeren met betrekking tot de civielrechtelijke vordering, zoals dit in het verleden overigens reeds is gebeurd. Wel lijkt het aangewezen dat, indien men de mogelijkheid voor het Hof om ambtshalve middelen aan te voeren zou afschaffen, zulks zou moeten gepaard gaan met een ruimere toepassing van de procedure van cassatieberoep in het belang van de wet overeenkomstig artikel 442 van het Wetboek van Strafvordering.

48. Men kan er voor pleiten dat de afbakening van de gevallen waarin het Hof al dan niet ambtshalve middelen kan aanvoeren, verduidelijking behoeft. Behoudens het feit dat het Hof in het verleden de uitspraak van de strafgerechten over de

civielrechtelijke vordering een aantal keren aan een ambtshalve onderzoek heeft onderworpen, mag men zich afvragen of het bijvoorbeeld wel consistent is de beslissing over de herstelmaatregel inzake stedenbouw aan een ambtshalve onderzoek te onderwerpen, doch niet tot ambtshalve onderzoek over te gaan in geval van cassatieberoep van de burgerlijke partij tegen het arrest van buitenvervolginstelling van de kamer van inbeschuldigingstelling. Het "behoren tot de strafvordering" lijkt geen eenduidig criterium te zijn, om de gevallen waarin ambtshalve onderzoek mogelijk is te onderscheiden van de andere waarin geen ambtshalve middelen kunnen worden aangevoerd. Hetzelfde geldt ook voor het criterium "algemeen-privaat belang", dat niet altijd een afbakening van de gevallen waarin al dan niet een ambtshalve onderzoek wordt verricht, kan verantwoorden, zoals bijvoorbeeld in de zaak omtrent de toewijzing aan de Staat van een door de beklaagde bij zijn invrijheidstelling gestorte borgsom⁽¹⁷⁷⁾.

Een ander aspect verdient nog aandacht. Het feit dat het Hof slechts een ambtshalve onderzoek verricht in zoverre het cassatieberoep wordt ingesteld door de beklaagde maar niet wanneer het uitgaat van de burgerlijke partij, kan vragen doen rijzen in het licht van het gelijkheidsbeginsel. Zo heeft het Arbitragehof bij arrest van 30 juni 2004 beslist dat artikel

⁽¹⁷⁷⁾ Cass. 3 maart 1999, A.C. 1999, nr. 129.

418 van het Wetboek van Strafvordering ongrondwettig was⁽¹⁷⁸⁾, met name in zoverre het aan de burgerlijke partij en niet aan de beklaagde een verplichting oplegt tot betekening van zijn cassatieberoep. Reeds in 1937 merkte advocaat-generaal Sartini van den Kerckhove in zijn *mercuriale* op dat, behoudens het ambtshalve onderzoek van de strafvordering in het enkele voordeel van de beklaagde, ook het feit dat deze niet verplicht is tot betekening van zijn cassatieberoep over te gaan, neerkwam op een "*bienveillance injustifiée du législateur à l'égard des condamnés demandeurs en cassation*"⁽¹⁷⁹⁾. Zijn enerzijds uit het gelijkheidsbeginsel geen argumenten te halen in de discussie over het al dan niet verrichten van een ambtshalve onderzoek van de beslissing over de strafvordering en bestaat er geen discriminatie ten aanzien van de burgerlijke partij door het niet verrichten van een ambtshalve onderzoek van de beslissing op de civielrechtelijke vordering? In dat verband is het wellicht niet oninteressant erop te wijzen dat de strafkamer van het Franse Hof van Cassatie sinds 1958 aanvaardt ambtshalve middelen op te werpen, ook al is nog maar enkel de civielrechtelijke vordering in het geding⁽¹⁸⁰⁾.

En kan men anderzijds de huidige niet wettelijk voorgeschreven bevoegdheid van het Hof om ambtshalve cassatiemiddelen aan te

⁽¹⁷⁸⁾ Arbitragehof, 30 juni 2004, nr. 120/2004.

⁽¹⁷⁹⁾ M.G. SARTINI VAN DEN KERCKHOVE, *o.c.*, 17.

⁽¹⁸⁰⁾ J. BORÉ en L. BORÉ, *o.c.*, nr. 112.92.

voeren blijven rechtvaardigen met weliswaar traditionele, maar niettemin onzekere rechtsgronden, nu het Hof een slechts zeer gedeeltelijke kwaliteitsinspecteur over de rechterlijke productie is en (vooralsnog) blijven zal?

V. Een eigentijdse cassatieprocedure: proeve van enkele voorstellen

49. Zo men bezwaarlijk kan voorhouden dat de Belgische wetgever in de regel overdreven aandacht besteedt aan de penale cassatieprocedures, blijkt niettemin de wil aanwezig om thans, naar aanleiding van de herziening van het strafprocesrecht, ook het cassatieberoep daarin te betrekken.

Een gemengde werkgroep van zetel en parket van het Hof heeft daarover voorstellen uitgewerkt die gepubliceerd zullen worden in het jaarverslag 2005.

Hierna zal even nader worden ingegaan op de volgende deelaspecten:

- a) de termijnen van cassatieberoep
- b) de betekening
- c) het aanvoeren van cassatiemiddelen.

De voorstellen van de werkgroep waarvan sprake zullen worden aangevuld met enkele alternatieven, teneinde het debat zo ruim mogelijk te kunnen houden.

50. Voor de termijn van vijftien dagen om cassatieberoep in te stellen, hetzij na de uitspraak zo die op tegenspraak is, hetzij na het verstrijken van de (gewone) termijn van verzet wanneer de bestreden beslissing bij verstek is geweest, wordt er voorgesteld die te berekenen overeenkomstig de artikelen 52, eerste alinea en 53 van het Gerechtelijk Wetboek en dus af te stappen van de vijftien vrije dagen van de artikelen 373 en 413 Wetboek van Strafvordering.

Die wijziging strekt ertoe eenvormigheid te bewerkstelligen.

Zo die termijn van vijftien dagen ongetwijfeld moet worden behouden voor de cassatieberoepen die gericht zijn tegen beslissingen inzake bevoegdheid of met toepassing van de artikelen 135 en 235bis Strafvordering waartegen onmiddellijk cassatieberoep mogelijk is krachtens artikel 416, tweede alinea, Strafvordering, valt te overwegen of tegen de andere vonnissen en arresten geen langere periode voor het instellen van de voorziening zou kunnen worden vooropgesteld.

Een termijn van bijvoorbeeld één maand zou alle partijen allicht toelaten de kansen van al dan niet welslagen van een

eventueel cassatieberoep beter in te schatten. Overleg met en advies van de raadslieden tijdens die periode zou partijen ongetwijfeld kunnen doen afzien van nutteloze voorzieningen.

Het gesuggereerde onderscheid in de termijnen voor cassatieberoep kan worden gerechtvaardigd doordat de voorzieningen tegen de beslissingen in zake bevoegdheid en met toepassing van de artikelen 135 en 235bis Strafvordering ten spoedigste dienen te worden beslecht teneinde het verdere verloop van de procesgang niet nodeloos te vertragen.

51. De wettelijke verplichting voor alle partijen behoudens de beklaagde om, overeenkomstig artikel 418 Strafvordering, het cassatieberoep te betekenen werd onderuit gehaald door een arrest van het Arbitragehof⁽¹⁸¹⁾. Aan de wetgever werd nochtans de mogelijkheid opengelaten te opteren voor het opleggen van de betekeningsverplichting aan alle partijen teneinde iedere ongelijkheid alzo weg te werken.

Uitzondering op die algemene verplichting van betekening zou enkel voor de vervolgte persoon kunnen gelden in zoverre de voorziening gericht is tegen de beslissing op de strafvordering.

⁽¹⁸¹⁾ Arbitragehof, 30 juni 2004, nr. 120/2004.

De sanctie op het gebrek aan betekening blijft, zoals in het verleden, de niet-ontvankelijkheid van het cassatieberoep.

Nu is ongetwijfeld de betekening van de akte van cassatieberoep aan de partij tegen wie dat rechtsmiddel is gericht voor deze laatste een nuttige informatie, maar de verweerder in cassatie heeft er voorzeker meer baat bij kennis te krijgen van de cassatiemiddelen die de eiser aanvoert. Vandaar ook de suggestie om niet het cassatieberoep, maar wel de schriftuur met de grieven aan de tegenpartij verplichtend bekend te maken. De wetgever heeft trouwens door de wijziging van artikel 420ter Strafvordering waardoor de rechtspleging wordt geregeld zoals bepaald in de artikelen 1105 tot 1109 Gerechtelijk Wetboek, het contradictoir karakter van de cassatieprocedure aangezwengeld. Het verdient dan ook aanbeveling dat er zou worden voorzien dat alle in de cassatieprocedure betrokken partijen tijdig in kennis zouden worden gesteld van de door de initiatiefnemer van het cassatieberoep aangebrachte gronden⁽¹⁸²⁾.

52. Er valt weinig af te dingen op het voorstel dat de eiser in cassatie zijn middelen slechts kan aangeven in een memorie, ondertekend door een advocaat, en over te maken aan de griffie van het Hof, zoals door de werkgroep wordt voorgesteld.

⁽¹⁸²⁾ Zie E.H.R.M. 5 november 2002, Wynen t. België, *NJW* 2002, 347.

De huidige mogelijkheid om ingevolge artikel 422 Strafvordering in een verzoekschrift middelen aan te voeren werkt enkel vertragend bij de verzending van de stukken en is derhalve niet te handhaven.

Dat bovendien enige juridische kennis bij het formuleren van cassatiemiddelen onontbeerlijk is rechtvaardigt zonder meer de vereiste dat de memorie zou worden ondertekend door een advocaat, behoudens voor wat het openbaar ministerie betreft.

Ook in Nederland dient de cassatieschriftuur - behoudens van het openbaar ministerie - door een raadsman gedaan te worden⁽¹⁸³⁾. Hetzelfde geldt in Frankrijk voor de memorie die wordt neergelegd ter griffie van het Hof van Cassatie⁽¹⁸⁴⁾.

Aan het voorstel van de werkgroep dat, anders dan artikel 420bis Strafvordering thans bepaalt, de cassatiemiddelen moeten worden ingediend binnen drie maanden volgend op de dag van de verklaring van het cassatieberoep en ten minste acht dagen voor de terechtzitting van het Hof, kunnen nog volgende alternatieven worden toegevoegd.

a. Aan de termijn van één maand om cassatieberoep in te stellen (supra nr 50) zou dezelfde termijn van één maand

⁽¹⁸³⁾ C.J.M. CORSTENS, *o.c.*, 734.

⁽¹⁸⁴⁾ J. BORÉ en L. BORÉ, *o.c.*, nr. 131.40.

kunnen worden gekoppeld om, vanaf de verklaring van cassatieberoep, cassatiemiddelen in te dienen.

b. Voornoemde termijnen van één maand zouden worden teruggebracht tot vijftien dagen bij cassatieberoep tegen beslissingen inzake bevoegdheid of met toepassing van de artikelen 135 en 235bis Strafvordering.

In het eerste geval (sub a) zouden alle stukken minstens vijftien dagen vóór de terechtzitting van het Hof moeten worden ingediend; in het geval sub b zou die termijn herleid worden tot acht dagen.

De memorie zou bovendien binnen voornoemde termijnen van één maand (a) of vijftien dagen (b) meegedeeld dienen te worden aan de partij tegen wie het cassatieberoep gericht is.

Die mededeling kan geschieden door betekening of (desgevallend) door kennisgeving bij aangetekend schrijven overeenkomstig de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 32 e.v.).

Zo deze regeling met duale vormvoorwaarden wat complex oogt, lijkt ze ons wel recht te doen aan de vereiste van een kortere doorlooptijd van de cassatieberoepen die gericht zijn tegen beslissingen over tussengeschillen.

Tot de niet-ontvankelijkheid van het cassatieberoep moeten alsdan leiden:

- het nalaten cassatiemiddelen te formuleren;
- het onregelmatig of laattijdig formuleren van cassatiemiddelen;
- het nalaten of het laattijdig mededelen van de memorie aan de tegenpartij.

Tevens zou het niet formuleren van cassatiemiddelen de opheffing van het opschortend karakter van de voorziening gericht tegen beslissingen van de vonnisgerechten, voor gevolg hebben, zoals hierboven werd aangeduid (nr 12).

VI. Cassatie en wat erna: een onvoltooid verhaal?

53. In strafzaken was wat de strafvordering betreft tot voor enkele jaren de gehele cassatie de regel, onverschillig of de vastgestelde nietigheid betrekking had op de schuldigverklaring dan wel op de straftoemeting⁽¹⁸⁵⁾.

Deze principiële volledige cassatie, waarbij geen onderscheid werd gemaakt tussen de verschillende onderdelen van de

⁽¹⁸⁵⁾ R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, nr. 2894; *R.P.D.B.*, tw. *Pourvoi en matière répressive*, nr. 942.

uitspraak, hield rechtstreeks verband met de regel van de eenheid van de uitspraak over de strafvordering⁽¹⁸⁶⁾, die tot op heden onverkort van kracht is en die, behoudens voor het Hof van assisen⁽¹⁸⁷⁾, de strafrechter er toe noopt in één en dezelfde beslissing uitspraak te doen over de schuldvraag en de straftoemeting⁽¹⁸⁸⁾.

De vaststelling van een nietigheid inzake de beslissing nopens de straf gaf evenwel slechts aanleiding tot gehele cassatie, zo deze nietigheid betrekking had op de hoofdstraffen, maar niet zo deze betrekking had op bijkomende straffen of maatregelen⁽¹⁸⁹⁾.

54. De regel van de volledigheid van de cassatie werd verlaten met het baanbrekend arrest van het Hof van 8 februari

⁽¹⁸⁶⁾ De regel vindt haar verantwoording in de nauwe verbondenheid van de onderscheiden bestanddelen van de beslissing op strafgebied; zie desbetreffend de rechtsleer aangehaald in de conclusie van eerste advocaat-generaal du Jardin voor Cass. 8 februari 2000, *A.C.* 2000, nr. 98.

⁽¹⁸⁷⁾ Zie de artikelen 362 en 364 van het Wetboek van Strafvordering; logischerwijze en conform artikel 434, eerste lid van het Wetboek van Strafvordering wordt, bij voorzieningen tegen veroordelingen van het Hof van assisen, de cassatie dan ook beperkt tot de beslissing nopens de straf, wanneer de nietigheid enkel verband houdt met de toegepaste straf of de onregelmatigheid begaan werd na het antwoord van de jury op de schuldvraag (Cass. 6 oktober 2004, *A.R.* P.2004.0952.F); de vernietiging van de beslissing nopens de straf brengt deze van de beslissing nopens het aanvaarden van verzachtende omstandigheden mede (Cass. 22 juli 1988, *A.C.* 1987-88, nr. 685 en *R.D.P.* 1988, 1088 met noot; Cass. 13 juni 2000, *A.C.* 2000, nr. 362 en *T. Strafr.* 2000, 259 met de noot van M. Rozie, "Beperkte opdracht voor het Hof van assisen na een gedeeltelijke cassatie op grond van het artikel 434, eerste lid van het wetboek van strafvordering"; Cass. 14 maart 2001, *A.C.* 2001, nr. 131; zie ook R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, nrs. 2080-2081.

⁽¹⁸⁸⁾ Cass. 14 juni 1983, *A.C.* 1982-83, nr. 568; E. VAN MUYLEM "Eenheid van de uitspraak over de strafvordering", (noot onder Cass. 17 februari 1998), *R. Cass.* 1999, 60; zie ook L. HUYBRECHTS en M. TRAEEST, "Het strafrechtelijk sanctiestelsel en de straftoemeting door de rechter in België", *T. Strafr.* 2004, (1) 45 e.v.

⁽¹⁸⁹⁾ M. D'HONT en F. D'HONT, "De omvang van cassatie: een beperkte update", in *Liber Amicorum Jules D'Haenens*, Gent, Mys & Breesch, 1993, (117) 119, nrs. 14-15: "Het onderscheid hoofdstraf en bijkomende straf dient hier in zijn context, dit is de problematiek van de 'omvang van de cassatie' te worden gelezen en heeft aldus niets uit te staan met in rechtsleer en materieel strafrecht gemaakte opdelingen. Is dus in dit opzicht 'bijkomende straf' of 'hoofdstraf' datgene wat het Hof van cassatie 'bijkomende straf' of 'hoofdstraf' pleegt te noemen."; R. DECLERCQ, noot onder Cass. 5 april 1977, *R.D.P.* 1978, (331) 335.

2000⁽¹⁹⁰⁾, waarbij werd beslist enerzijds dat *"de onwettigheid van het als straf opgelegde verval van het recht tot het besturen van een motorvoertuig zich uitstrekt tot de hele wegens de tenlastelegging A uitgesproken bestraffing"* en anderzijds *"dat de enkele onwettigheid van de straf of van de motivering ervan evenwel de wettigheid van de schuldigverklaring niet aantast, tenzij de onwettigheid van de motivering van de straf ook de schuldigverklaring treft"*.

55. Het past even stil te staan bij de aan dit arrest voorafgaande conclusie van toenmalige eerste advocaat-generaal du Jardin, die hierbij een andere oplossing verdedigde. Na er op gewezen te hebben dat de vraag naar de omvang van cassatie nauw verband houdt met hetgeen als de taak van het Hof van Cassatie wordt aangezien⁽¹⁹¹⁾ en dat uit respect voor de vrijheid van de rechter op verwijzing de cassatierechter niet zelf over de zaak beslist, vermeldt mijn eminente voorganger dat er in de beslissing van de strafrechter enerzijds componenten zijn *"die zo nauw met elkaar verbonden zijn, dat het niet denkbaar is ze afzonderlijk te beoordelen"*, te weten *"de vaststelling van het ten laste gelegde feit, de beslissing over de schuldigheid van de beklaagde en de wettelijke straf"*, en anderzijds zich aan de periferie

⁽¹⁹⁰⁾ Cass. 8 februari 2000, A.C. 2000, nr. 98 en R.W. 2000-01, 509 en de conclusie van eerste advocaat-generaal du Jardin.

⁽¹⁹¹⁾ A. MEEÛS, "Le problème de la validité des normes dans la jurisprudence de la Cour de cassation", in *Droit et pouvoir*, studies gepubliceerd onder de leiding van F. RIGAUX, E. Story-Scientia, 191: *"Il existe une relation entre la théorie de l'étendue de la cassation et la conception que l'on se fait de la mission de la Cour."*

bevindende componenten, te weten de bijkomende straffen in de klassieke betekenis van de uitdrukking, de straftoemeting of nog het al dan niet uitstellen van de strafuitvoering, waaromtrent een splitsing van het te vernietigen onderdeel, naar gelang het geval, niet hinderlijk zou zijn, om alzo tot het besluit te komen dat een *"ontkoppeling tussen schuldigverklaring en straftoemeting ... evenwel mogelijk (zou) zijn in de gevallen waarin de wet, en meer bepaald art. 195 Sv., een specifieke motivering van de straftoemeting vereist, en alleen maar als de nietigheid op die specifieke motivering betrekking heeft"* (¹⁹²).

Voorts benadrukt toenmalige eerste advocaat-generaal du Jardin dat de door hem voorgestelde oplossing, die ook de oplossing was van het Franse Hof van Cassatie(¹⁹³), het voordeel heeft enerzijds dat de rechter op verwijzing zich nog slechts over een deelaspect van het strafproces, de straftoemeting en de rechtvaardiging ervan, dient uit te spreken en anderzijds dat de afhandeling van de civielrechtelijke aspecten van de zaak niet wordt verbonden aan een formele onregelmatigheid die, in

(¹⁹²) Deze inperking zou, volgens eerste advocaat-generaal du Jardin wel als corrolarium hebben *"dat het Hof, naast de controle van de motivering van de straf, de middelen die betrekking hebben op de schuldigverklaring ook op hun merites zal moeten toetsen teneinde na te gaan of het toch niet de uitgebreide vernietiging dient uit te spreken"*. Het kan immers zijn *"dat de vastgestelde onregelmatigheid die tot de vernietiging met verwijzing aanleiding geeft, niet tot een louter motiveringsgebrek van de straf is te herleiden, maar de wettigheid zelf van de straf in het gedrang brengt"*, in welk geval een gehele cassatie onontbeerlijk zou zijn.

(¹⁹³) *"Volgens de rechtspraak van het Franse Hof van Cassatie wordt er op de onsplitsbaarheid van de beslissing van de strafrechter uitzondering gemaakt, « lorsque la cassation ne concerne que des dispositions accessoires de la décision (...) ou à propos de la motivation spéciale de la sanction, ce qui conduit à écarter l'indivisibilité entre le prononcé de la peine et la déclaration de culpabilité, lorsque celle-ci n'encourt pas de censure »* (Cass. fr., 26 oktober 1995 en 7 december 1995, Bull. crim. nrs. 324 en 374, p. 908 en 1095, en andere verwijzingen naar de Franse rechtspraak in de noot onder Cass. 17 februari 1998, A.C. 1998, nr. 95)".

wezen, vreemd is aan de eigenlijke aansprakelijkheidsproblematiek.

56. Het Hof besliste veel verder te gaan. Niet alleen de onwettigheid van de motivering van de straf, maar ook de *"enkele onwettigheid van de straf"* is voortaan niet meer van aard de wettigheid van de schuldigverklaring aan te tasten *"tenzij de onwettigheid van de motivering van de straf ook de schuldigverklaring betreft"*.

De door het Hof gegeven oplossing sluit aan bij de tijdgeest waar snelheid en efficiëntie als belangrijke voorwaarden voor een goede justitie worden aangezien, ook al wordt de vrijheid van de rechter op verwijzing hierbij beperkt⁽¹⁹⁴⁾.

Het valt niet te ontkennen dat de beslissingen nopens de schuldigverklaring en nopens de bestraffing in hoofde van de rechter die deze beslissingen nam, twee onderscheiden en op zich staande beslissingen zijn of moeten zijn, ook al volgt de tweede deels logischerwijze uit de eerste. De situatie van de rechter op verwijzing die, gebonden door de schuldigverklaring uitgesproken door een andere rechter, zich nog enkel nopens de strafmaat dient uit te spreken, is allicht delicaat, maar de strafrechter, die over een herroeping van een opschorting

⁽¹⁹⁴⁾ L. HUYBRECHTS, "Gesplitste uitspraak over straf en schuld in correctionele en politiezaken: verleden, heden en toekomst", (noot onder Gent, 17 juni 1999) *T. Strafr.* 2000, 72: A. SADZOT, "La nouvelle jurisprudence de la Cour de cassation quant à l'étendue de la cassation en matière pénale", (noot onder Cass. 8 februari 2000), *J.L.M.B.* 2000, (1555) 1555.

van de uitspraak van de veroordeling of probatieopschorting dient te oordelen, bevindt zich in een gelijkaardige situatie.

Het arrest van 8 februari 2000 belet overigens niet dat de strafrechter er in beginsel nog steeds toe gehouden is zich gelijktijdig uit te spreken nopens schuld en straf⁽¹⁹⁵⁾.

De nieuwe rechtspraak verandert evenmin iets aan het feit dat, wanneer de onwettigheid slechts een bijkomstig onderdeel van de beslissing over de straf treft, de cassatie gedeeltelijk is en beperkt tot dit onderdeel.

Indien de onwettigheid evenwel betrekking heeft op een element van de hoofdstraf, leidt deze onwettigheid thans tot een vernietiging van de gehele beslissing nopens de straf, doch in de regel niet meer tot de vernietiging van de beslissing nopens de schuldigverklaring en nopens de burgerlijke vordering.

Hierbij is het onverschillig of de onwettigheid van de hoofdstraf of van een element van de hoofdstraf, in de betekenis die aan dit begrip in het kader van de omvang van de cassatie door het Hof wordt gegeven, zich situeert op het vlak van een miskennis van de door de wet voorgeschreven strafmaat

⁽¹⁹⁵⁾ Cass. 15 februari 2000, *A.C.* 2000, nr. 120. SADZOT, "La nouvelle jurisprudence de la Cour de cassation quant à l'étendue de la cassation en matière pénale", *l.c.*, 1555. L. HUYBRECHTS, "Gesplitste uitspraak over straf en schuld in correctionele en politiezaken: verleden, heden en toekomst", *l.c.*, 73.

of nog van de toepassingsvoorwaarden voor de toekenning van uitstel of opschorting, dan wel op het vlak van de motivering van de straf, voor zover tenminste de onwettigheid van de motivering van de straf ook niet de schuldigverklaring betreft, in welk geval de gehele cassatie zich opdringt.

Van deze principes werden door het Hof reeds talrijke toepassingen gemaakt. Een overzicht hiervan is terug te vinden in het Verslag van het Hof, jaargang 2003 - II⁽¹⁹⁶⁾.

57. Waar het Hof van Cassatie, luidens artikel 147 van de Grondwet, niet in de beoordeling van de zaken zelf treedt, is het systeem zo dat, na cassatie, de zaak wordt verwezen met het oog op een nieuwe berechting door een bodemrechter⁽¹⁹⁷⁾.

Artikel 427 Wetboek van Strafvordering handelt over de verwijzing, na cassatie, in correctionele zaken en politiezaken en de artikelen 428 en volgende over de verwijzing, na cassatie, in criminele zaken. Die wetsbepalingen maken geen melding van de gedeeltelijke cassatie.

Ingevolge artikel 429, laatste lid, Wetboek van Strafvordering, wordt de zaak, wanneer een arrest vernietigd

⁽¹⁹⁶⁾ *Verslag van het Hof van Cassatie*, 2003 - II, 255 e.v.

⁽¹⁹⁷⁾ R. VERSTRAETEN, "Cassatie bij wijze van inkorting : Nieuwe Horizons voor Het Hof van Cassatie?", in *Liber Amicorum Lucien Simont*, Brussel, Bruylant, 2002, (261) 262.

wordt omdat het feit dat tot de veroordeling aanleiding heeft gegeven, volgens de wet geen misdrijf blijkt te zijn, verwezen naar een andere rechtbank van eerste aanleg dan die waartoe de onderzoeksrechter behoorde, indien er een burgerlijke partij is, terwijl, indien er geen burgerlijke partij is, er alsdan geen verwijzing wordt uitgesproken⁽¹⁹⁸⁾.

Aldus formuleert artikel 429 een beperkte uitzondering op de - aan het principe vervat in artikel 147 van de Grondwet nauw verbonden - algemene regel van de verwijzing na cassatie.

Alhoewel artikel 429 Strafvordering in beginsel betrekking heeft op de criminele zaken, wordt sedert meer dan anderhalve eeuw door het Hof aanvaard dat de besproken uitzonderingsregel ook toepasselijk is in correctionele zaken en politiezaken⁽¹⁹⁹⁾. Tegen de tekst in van het artikel wordt de uitzonderingsregel ook toegepast zo er wel een burgerlijke partij in de zaak is betrokken⁽²⁰⁰⁾ en buiten het geval dat een veroordeling wordt verbroken omdat het feit, volgens de wet, geen misdrijf blijkt te zijn.

In werkelijkheid wordt de cassatie zonder verwijzing uitgesproken telkens, zoals men het pleegt te zeggen, er, na

⁽¹⁹⁸⁾ Cass. 4 februari 1986, *A.C.* 1985-86, nr. 354.

⁽¹⁹⁹⁾ Cass. 25 januari 1854, *Pas.* 1854, I, 90, waarbij het Hof, in een zaak, waarin de strafvordering wat een deel der betichtingen betreft vervallen was door verjaring, de cassatie zonder verwijzing uitsprak.

⁽²⁰⁰⁾ Cass. 24 mei 1938, *R.D.P.* 1938, 973.

de cassatie, niets meer te berechten is⁽²⁰¹⁾, bijvoorbeeld omdat de strafvordering vervallen is door verjaring of amnestie.

58. Onder de gevallen van cassatie zonder verwijzing, kan men naast deze van gehele cassatie deze van gedeeltelijke cassatie of van cassatie bij wijze van inkorting onderscheiden.

Als gevallen van gedeeltelijke cassatie zonder verwijzing of van cassatie bij wijze van inkorting, kunnen worden aangestipt een onwettig uitgesproken vervangende gevangenisstraf, een dito verbeurdverklaring⁽²⁰²⁾, de ontzetting uit de rechten voorzien door artikel 31 van het Strafwetboek⁽²⁰³⁾, de bekendmaking van de veroordeling⁽²⁰⁴⁾, het als veiligheidsmaatregel opgelegd verval van het recht een motorvoertuig te besturen⁽²⁰⁵⁾. De cassatie zonder verwijzing wordt uitgesproken telkens wanneer de wet deze bijkomende straf of maatregel niet voorziet of de rechter deze niet mocht uitspreken.

⁽²⁰¹⁾ Zie evenwel de noot van Advocaat-generaal P. Leclercq onder Cass. 23 oktober 1916, *Pas.* 1917, I, 289; zie ook R. HAYOIT DE TERMICOURT, *Propos sur l'article 95 de la Constitution*, rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van 15 september 1954.

⁽²⁰²⁾ Cass. 20 september 1988, *A.C.* 1988-89, nr. 39.

⁽²⁰³⁾ Cass. 9 april 1997, *A.C.* 1997, nr. 178.

⁽²⁰⁴⁾ Cass. 28 november 1979, *A.C.* 1979-80, nr. 205.

⁽²⁰⁵⁾ Cass. 14 juni 1971, *A.C.* 1971, 1031, waarbij werd beslist dat het de rechter, bij gebrek aan hoger beroep door het openbaar ministerie, niet toegelaten was de toestand van de beklaagde te verzwaren door het opleggen van een in de bestreden beslissing niet voorzien verval; zie evenwel Cass. 23 april 1985, *A.C.* 1984-85, nr. 503, waarbij de gedeeltelijke cassatie met verwijzing werd uitgesproken in een geval, waarbij het openbaar ministerie geen hoger beroep had ingesteld tegen het verstekvonnis en, op het hoger beroep van het openbaar ministerie en de beklaagde tegen het vonnis op verzet, de toestand van de beklaagde werd verzwared door het opleggen van een zwaardere vervangende gevangenisstraf dan deze in het verstekvonnis bepaald.

Er werd ook gedeeltelijke cassatie zonder verwijzing uitgesproken in geval:

- van een onwettig aan de straf toegevoegde fiscale geldboete⁽²⁰⁶⁾;
- van een door het Hof van assisen onwettig bevolen aanplakking van de veroordeling⁽²⁰⁷⁾;
- van een onwettig gelaste verbetering van een vals bevonden stuk⁽²⁰⁸⁾;
- het herstel in het recht een motorvoertuig te besturen afhankelijk werd gesteld van de niet in de wet bepaalde voorwaarde dat de veroordeelde, bij het einde van de vervalperiode, zal slagen in bepaalde door hem te ondergane onderzoeken⁽²⁰⁹⁾;
- de onmiddellijke tenuitvoerlegging van de internering werd gelast, daar waar geen enkele wet hierin voorziet⁽²¹⁰⁾;
- van een uitstel verleend inzake de verbeurdverklaring met zakelijk karakter, waarvan sprake in de

⁽²⁰⁶⁾ Cass. 5 december 1989, *A.C.* 1989-90, nr. 221; Cass. 28 november 1979, *A.C.* 1979-80, nr. 207; Cass. 1 maart 1977, *A.C.* 1977, 707.

⁽²⁰⁷⁾ Cass. 20 juli 1998, *A.C.* 1998, nr. 358.

⁽²⁰⁸⁾ Cass. 27 mei 1997, *A.C.* 1997, nr. 239, waarbij het Hof overwoog dat, ingevolge de uit te spreken gedeeltelijke vernietiging, er op dit punt niets meer te beslechten was.

⁽²⁰⁹⁾ Cass. 12 juni 1979, *A.C.* 1978-79, 1213; zo de maatregel wettelijk wel voorzien is, doch een onwettige toepassing van de maatregel werd gemaakt, wordt de cassatie met verwijzing uitgesproken (Cass. 22 juni 1993, *A.C.* 1993, nr. 300).

⁽²¹⁰⁾ Cass. 22 september 1993, *A.C.* 1993, nrs. 368, 368bis en 368ter en *R.D.P.* 1994, 677 met de kritische noot ("L'effet de l'opposition formée dans le délai extraordinaire. Le pourvoi contre l'arrêt ordonnant l'exécution provisoire d'un internement") van R. DECLERCQ.

artikelen 220 tot 222 en 224 van de algemene wet inzake douane en accijnzen⁽²¹¹⁾;

- van een door de wet niet toegelaten uitstel, verleend inzake het minimaal op te leggen verval van het recht een motorvoertuig te besturen⁽²¹²⁾;

- van een desgevallend onder de verbeurte van een dwangsom gelaste sanering van de site, terwijl niet bleek dat dergelijke maatregel door de daartoe bevoegde overheid was gevorderd⁽²¹³⁾;

- van een, benevens de straf gesteld op valsheid in geschriften, onwettige ontzetting uit het recht de tandheelkunde te beoefenen⁽²¹⁴⁾;

- de beklaagde in de kosten van het geding werd verwezen, terwijl deze kosten ten laste van de Staat dienden te worden gelaten ingevolge de verjaring van de strafvordering⁽²¹⁵⁾, bij bevestiging van het bestreden vonnis op het enkel hoger beroep van het openbaar ministerie⁽²¹⁶⁾ of nog bij een onontvankelijk hoger beroep van het openbaar ministerie tegen een door de eerste rechter buiten het geding gestelde burgerrechtelijk aansprakelijke partij⁽²¹⁷⁾;

⁽²¹¹⁾ Cass. 11 oktober 1989, *A.C.* 1989-90, nr. 87.

⁽²¹²⁾ Cass. 22 februari 2005, AR P.04.1750.N.

⁽²¹³⁾ Cass. 29 januari 2003, AR P.02.0754.F, nr. 63.

⁽²¹⁴⁾ Cass. 31 mei 1977, *A.C.* 1977, 1013.

⁽²¹⁵⁾ Cass. 11 mei 1988, *A.C.* 1987-88, nr. 568.

⁽²¹⁶⁾ Cass. 4 december 2001, *A.C.* 2001, nr. 665.

⁽²¹⁷⁾ Cass. 29 april 1986, *A.C.* 1985-86, nr. 529; de cassatie wordt daarentegen met verwijzing uitgesproken wanneer de verzetdoende partij wordt verwezen in de door het verzet veroorzaakte kosten en uitgaven, zonder dat werd vastgesteld dat het verstek aan haar te wijten was (Cass. 18 oktober 1988, *A.C.* 1988-89, nr. 95), alsmede wanneer werd nagelaten conclusies inzake de kosten te beantwoorden (Cass. 30 september 1980, *A.C.* 1980-81, nr. 71).

- de zaak op burgerrechtelijk gebied onbepaald werd uitgesteld⁽²¹⁸⁾ of naar de eerste rechter werd verwezen⁽²¹⁹⁾, terwijl de appèlrechter zijn rechtsmacht volledig had uitgeput.

59. Wat de toepassing van de opdecimes betreft werd de cassatie zonder verwijzing uitgesproken, zo de wet niet in de toepassing van opdecimes voorzag⁽²²⁰⁾, maar met verwijzing wanneer een verhoging van de opdecimes ten onrechte retroactief werd toegepast⁽²²¹⁾.

Bij arrest van 21 maart 2001⁽²²²⁾ werd, in een gelijkaardige zaak, de gedeeltelijke cassatie evenwel zonder verwijzing uitgesproken. Het bestreden arrest werd vernietigd "*in zoverre het de aan de eiser opgelegde geldboete verhoogt met meer dan negenhonderd negentig deciemen*". Deze rechtspraak wordt door de enen bekritiseerd⁽²²³⁾ en door de anderen als vernieuwend, laat staan gedurfd aangezien⁽²²⁴⁾. Zo de door dat arrest aangewende techniek een terechte aanleiding is tot beschouwingen over taak, rol en toekomst van het Hof, kan niet worden voorbijgegaan aan de vaststelling dat Uw Hof met dat

⁽²¹⁸⁾ Cass. 22 september 1993, *A.C.* 1993, nr. 366.

⁽²¹⁹⁾ Cass. 8 februari 2000, *A.C.* 2000, nr. 98.

⁽²²⁰⁾ Cass. 17 maart 1975, *A.C.* 1975, 802.

⁽²²¹⁾ Cass. 11 december 1984, *A.C.* 1984-85, nr. 224, waarbij de cassatie, met verwijzing, van het bestreden vonnis werd uitgesproken "*in zoverre het de tegen eiser uitgesproken geldboete met 590 opdecimes verhoogt*".

⁽²²²⁾ Zie in dezelfde zin: Cass. 19 juni 2001, *A.C.* 2001, nr. 376; zie evenwel Cass. 27 oktober 2004, AR P.04.0869.F, waarbij in een zaak, waarin verkeerdelijk toepassing werd gemaakt van de opdecimes, waarvan sprake in artikel 1bis van de Wet van 5 maart 1952, de gedeeltelijke cassatie met verwijzing werd uitgesproken.

⁽²²³⁾ *R.P.D.B.*, tw. *Pourvoi en cassation en matière répressive*, nr. 1216.

⁽²²⁴⁾ R. VERSTRAETEN, "Cassatie bij wijze van inkorting: Nieuwe horizonten voor het Hof van Cassatie?", *l.c.*, 267.

arrest van 21 maart 2001 in werkelijkheid terugkeert tot vroegere rechtspraak⁽²²⁵⁾, welke in haar tijd ook aanleiding gaf tot enige kritiek⁽²²⁶⁾.

60. In Frankrijk is er eveneens gedeeltelijke cassatie, zo de onwettigheid betrekking heeft op een bijkomende straf.

Voorts werd er het beginsel van de gehele cassatie, zo de onwettigheid enkel betrekking heeft op de beslissing nopens de straf, verlaten, minstens in correctionele zaken, maar niet in criminele zaken.

Maar in een geval waarin een hof van assisen een straf van opsluiting van minder dan tien jaar had uitgesproken in plaats van een gevangenisstraf, werd de cassatie evenwel zonder verbreking uitgesproken en herbepaalde het Hof zelf de straf⁽²²⁷⁾. Het betreft hier eerder de rechtzetting van een haast materiële vergissing⁽²²⁸⁾.

Merkwaardiger is de beslissing van het Franse Hof van cassatie, waarbij de door het hof van assisen opgelegde

⁽²²⁵⁾ Cass. 24 mei 1954, *A.C.* 1954, 625, waarbij de bestreden beslissing, zonder verwijzing, gedeeltelijk werd vernietigd "*in zover zij opdecimes uitgesproken heeft die de door de wet voorziene 90 opdecimes overschrijden*"; Cass. 16 mei 1949, *A.C.* 1949, 336, waarbij het bestreden arrest, zonder verwijzing, gedeeltelijk werd vernietigd "*voor zoveel dit de geldboete van 26 frank aan aanlegster opgelegd verhoogd heeft met 90 deciem, in plaats van met 60 deciem, en de geldboete gebracht heeft op 260 frank, in plaats van op 182 frank*"; Cass. 11 oktober 1948, *A.C.* 1948, 480, waarbij het bestreden arrest, zonder verwijzing, gedeeltelijk werd vernietigd "*voor zoveel het de uitgesproken geldboeten met meer dan 60 deciem heeft verhoogd*".

⁽²²⁶⁾ R. HAYOIT DE TERMICOURT, *Propos sur l'article 95 de la Constitution*, rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van 15 september 1954, 11.

⁽²²⁷⁾ Cass. crim. 18 december 2002, *Bull. crim.* nr. 236.

⁽²²⁸⁾ J. BORÉ en L. BORÉ, *o.c.*, nr. 144.61.

straffen werden gereduceerd, om reden dat het hof van assisen er niet toe gerechtigd was de aanvankelijk opgelegde straffen te verzwaren⁽²²⁹⁾. Een duidelijke stap dus in de richting van de gedeeltelijke cassatie in criminele zaken⁽²³⁰⁾, waarbij het Hof meteen ook verder gaat dan tot hiertoe in België mogelijk geacht, door zelf de onwettig verhoogde straffen te reduceren.

Het beginsel van de ondeelbaarheid werd in Frankrijk voorgoed verlaten in correctionele en politiezaken. Bij arrest van 26 oktober 1995⁽²³¹⁾ besliste het Hof van Cassatie dat de speciale motiveringsverplichting, ingesteld door artikel 132-19 van de nieuwe Code pénal inzake een zonder uitstel opgelegde gevangenisstraf, er toe leidt het beginsel van de ondeelbaarheid tussen de onregelmatig uitgesproken straf en de schuldigverklaring te weren, minstens zo deze laatste ook niet door enige onwettigheid is aangetast. Deze rechtspraak bleef evenwel niet beperkt tot een onwettigheid inzake de motivering van de straf. Er werd immers meer algemeen aanvaard dat een onwettigheid eigen aan de straf geen repercussie heeft op de schuldigverklaring. Deze nieuwe rechtspraak werd toegepast ingeval twee geldboetes in plaats van één werden opgelegd of nog wanneer een verval van het recht een motorvoertuig te besturen ten onrechte met uitstel werd opgelegd⁽²³²⁾. Deze evolutie wordt door sommigen betreurd en zelfs scherp

⁽²²⁹⁾ Cass. crim. 29 februari 2000, *Bull. crim.* nr. 90.

⁽²³⁰⁾ J. BORÉ en L. BORÉ, *o.c.*, nr. 144.61.

⁽²³¹⁾ Cass. crim. 26 oktober 1995, *Bull. crim.* nr. 324.

⁽²³²⁾ Cass. crim. 14 mei 1997, *Bull. crim.* nr. 181.

bekritiseerd⁽²³³⁾). Zoals reeds aangehaald, kwam het Hof er zelfs toe, wanneer de maximumstraf werd overschreden, een gedeeltelijke cassatie zonder verwijzing uit te spreken en zelf het quantum van de straf tot het wettelijk maximum te herleiden⁽²³⁴⁾.

Waar, zoals in België, in Frankrijk de regel van de verwijzing na cassatie het gevolg is van de onbevoegdheid van het Hof om over de grond van de zaken te oordelen, wordt niettemin in meerdere gevallen de cassatie zonder verwijzing uitgesproken. Zo de wettelijke basis hiertoe op heden het artikel L.131-5 van de Code de l'organisation judiciaire⁽²³⁵⁾ is, werd in strafzaken, omwille van de noodzaak van een vlugge en efficiënte afhandeling, reeds voor de invoering van deze wettelijke bepaling, het principe van de cassatie zonder verwijzing aanvaard voor het geval er niets meer te oordelen was⁽²³⁶⁾.

61. Zo het relatief eenvoudig is het Belgisch en het Frans systeem te vergelijken, is dit heel wat minder voor de hand liggend voor de in Nederland geldende regeling.

⁽²³³⁾ J. BORÉ en L. BORÉ, *o.c.*, nr. 144.62.

⁽²³⁴⁾ Cass. crim. 16 januari 1997, *Bull. crim.* nr. 15; ook deze rechtspraak wordt bekritiseerd door: J. BORÉ en L. BORÉ *o.c.*, nr. 144.62.

⁽²³⁵⁾ "La Cour de cassation peut casser sans renvoi lorsque la cassation n'implique pas qu'il soit à nouveau statué sur le fond.

Elle peut, aussi, en cassant sans renvoi, mettre fin au litige lorsque les faits, tels qu'ils ont été souverainement constatés et appréciés par les juges du fond, lui permettent d'appliquer la règle de droit appropriée."

⁽²³⁶⁾ J. BORÉ en L. BORÉ, *o.c.*, nr. 152.09.

In de eerste plaats dient verwezen naar artikel 440, tweede lid, van het Nederlands Wetboek van Strafvordering, dat aan de Hoge Raad uitdrukkelijk de mogelijkheid biedt, na vernietiging van de bestreden beslissing, de zaak '*zelf af te doen*', minstens indien dit mogelijk is zonder in een nieuw onderzoek naar de feiten te moeten treden. Ditzelfde artikel voorziet tevens, naast de mogelijkheid tot verwijzing over te gaan, in de terugwijzing van de zaak naar de rechter, die de vernietigde uitspraak heeft gewezen.

Voor zover geen nieuw onderzoek naar de feiten noodzakelijk is, worden door de wet geen beperkingen opgelegd aan de mogelijkheid voor de Hoge Raad om de zaak zelf af te handelen. De Hoge Raad kan met andere woorden de zaak zelf afdoen zowel in geval van rechtsschennis, als in geval van vernietiging wegens vormverzuim⁽²³⁷⁾.

Ook de bevoegdheid om zelf tot de strafoplegging over te gaan ontleent de Hoge Raad aan artikel 440, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering. Van deze bevoegdheid, die de Hoge Raad ook reeds onder de vroegere wetgeving bezat en waarvan zij in een weliswaar ver verleden gebruik maakte om zelfs zeer

⁽²³⁷⁾ Hetgeen nog niet inhoudt dat de Hoge Raad als een feitenrechter zou dienen te worden aangezien. Zie: C.J.M. CORSTENS, *o.c.*, 728.

zware straffen⁽²³⁸⁾ op te leggen, wordt thans in mindere mate gebruik gemaakt⁽²³⁹⁾.

Terugwijzing bleef aldus achterwege:

- wanneer het ging om betrekkelijk geringe geldboetes, welke door de Hoge Raad werden opgelegd in gevallen waarbij, in de bestreden beslissing, het bewezen verklaard feit niet strafbaar werd geacht, terwijl zulks volgens de Hoge Raad wel zo was⁽²⁴⁰⁾;
- wanneer in de bestreden beslissing de regeling inzake de meerdaadse samenloop werd toegepast, terwijl de Hoge Raad van oordeel was dat de regeling inzake de eendaadse samenloop had dienen te worden toegepast, waarop de Hoge Raad de opgelegde hechtenis minderde⁽²⁴¹⁾;
- wanneer in de bestreden beslissing de maximumstraf werd overschreden, waarop de Hoge Raad zelf de straf op het maximum bepaalde⁽²⁴²⁾;
- wanneer in de bestreden beslissing het 'ad informandum-dossier' niet was besproken, waarop de Hoge Raad de opgelegde gevangenisstraf met een maand verminderde⁽²⁴³⁾;

⁽²³⁸⁾ HR 22 oktober 1867, *W* 2945.

⁽²³⁹⁾ A.J.A. VAN DORST, *o.c.*, 223.

⁽²⁴⁰⁾ HR *NJ* 1981, nr. 241.

⁽²⁴¹⁾ HR *NJ* 1981, nr. 616.

⁽²⁴²⁾ HR *DD* 92.287.

⁽²⁴³⁾ HR *NJ* 1993, nr. 86.

- wanneer na het bestreden vonnis een nieuwe, gunstigere strafbepaling was tussengekomen, waarop de Hoge Raad deze nieuwe bepaling toepaste en de straf verlaagde⁽²⁴⁴⁾;
- wanneer de redelijke termijn hangende de procedure in cassatie werd overschreden, waarop de Hoge Raad een tariefmatige verlaging van de opgelegde straf doorvoerde.

Niet onbelangrijk is ook de door artikel 441 van het Wetboek van Strafvordering aan de Hoge Raad geboden mogelijkheid om, zo de bodemrechter, in geval van oplegging van een straf of maatregel, nalaat, zoals voorgeschreven door artikel 358, vierde lid, Wetboek van Strafvordering, de wettelijke voorschriften te vermelden, waarop deze straf of maatregel is gegrond, de beslissing, na cassatie, aan te vullen en de wettelijke voorschriften zelf te vermelden.

De Hoge Raad wordt ook bereid gevonden in tal van processen-verbaal en vonnissen schrijffouten te herstellen²⁴⁵.

Wat de omvang van de cassatie betreft, geeft artikel 440, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering aan de Hoge Raad uitdrukkelijk de bevoegdheid om de bestreden beslissing gedeeltelijk te vernietigen.

⁽²⁴⁴⁾ HR *DD* 93.088.

⁽²⁴⁵⁾ A.J.A. VAN DORST, *o.c.*, 79.

Wat de gevallen betreft van gedeeltelijke cassatie, wordt door van Dorst⁽²⁴⁶⁾ gesteld: *"Het aantal partiële vernietigingen is de laatste jaren aanzienlijk toegenomen; de achtergrond daarvan is dat aldus de rechter naar wie de (soms zeer omvangrijke) zaak wordt verwezen, werk wordt bespaard; al hetgeen in cassatie in stand blijft, vormt na verwijzing immers geen onderwerp van debat meer"*.

62. In 1967 verscheen een studie⁽²⁴⁷⁾ van raadsheer De Vreese, waarbij onder meer de omvang van de verwijzingsplicht in België, Frankrijk, Duitsland, Italië en Nederland werd vergeleken en waarbij de auteur tot de hiernavolgende vaststelling kwam: *"Hierbij blijkt onmiddellijk hoezeer de bevoegdheid van het hof van cassatie ten onzent, in vergelijking met andere landen, beperkt is, een kenmerk dat ons, bij gebrek aan voldoende bekendheid met andere regelingen, misschien niet eens opvalt. België is nochtans blijkbaar, samen met Frankrijk, het enige land waar men de regel, luidens welke het hof niet in de beoordeling van de zaken zelf treedt, tot zijn uiterste consequenties heeft doorgetrokken en vandaag nog doortrekt (...)"*. Na te hebben overwogen dat er in ons land alsdan klaarblijkelijk niet veel behoefte voorhanden was om op dat vlak iets te veranderen, kwam raadsheer De Vreese tot de conclusie: *"Toch is het wel*

⁽²⁴⁶⁾ A.J.A. VAN DORST, *o.c.*, 95; gedeeltelijke vernietiging zal er bijvoorbeeld ook zijn wanneer een onbeëdigde verklaring slechts op een deel van de uitspraak betrekking heeft.

⁽²⁴⁷⁾ A. DE VREESE, "De taak van het Hof van Cassatie", *T.P.R.* 1967, 567 e.v.

nuttig ons daarover even te bezinnen en althans te beseffen dat hetgeen wij als zelfsprekend zijn gaan beschouwen elders weinig navolging heeft gevonden, en dat ook andere oplossingen mogelijk zijn. Ten slotte kan misschien, ook zonder wijziging van art. 95 (thans het artikel 147 van de Grondwet), aan enkele verbeteringen worden gedacht, door een minder strenge opvatting van het in de beoordeling treden van de zaak zelf".

Haast veertig jaar later laat een vergelijkende studie van de regeling bij onze noorder- en zuiderburen met de bij ons geldende regeling toe te besluiten dat België nog steeds het strikst de hand houdt aan de regel dat het Hof niet in de beoordeling van de zaken zelf treedt.

63. Is er hier niettemin evolutie op dat vlak? Het antwoord is ongetwijfeld ja. Hierbij kan worden verwezen naar het baanbrekend arrest van 8 februari 2000 in de aanverwante problematiek van de ondeelbaarheid van de uitspraak, dat het niet alleen mogelijk heeft gemaakt dat, zo een onwettigheid enkel de beslissing nopens de straf treft, de taak van de rechter op verwijzing zich beperkt tot het motiveren en bepalen van de straf, zonder dat de schuld opnieuw in vraag kan worden gesteld, doch dat ook andere procedureel rationele en efficiënte beslissingen mogelijk heeft gemaakt⁽²⁴⁸⁾, zoals in het geval waarbij de taak van de rechter op verwijzing, zo

⁽²⁴⁸⁾ Zie Cass. 30 mei 2000, A.C. 2000, nr. 329.

de onwettigheid enkel de schuldigverklaring van een van de bewezen verklaarde misdrijven treft, wordt beperkt tot het opnieuw beoordelen van de schuldvraag nopens dat ene misdrijf en van de straftoemeting voor het geheel der misdrijven. Ook het arrest van 21 maart 2001, waarbij, in een zaak waar een verhoging van de opdecimes ten onrechte retroactief werd toegepast, de cassatie gedeeltelijk was en zonder verwijzing is daarbij betekenisvol.

Die nieuwe weg is het bewandelen waard en ik sta hierin niet alleen⁽²⁴⁹⁾.

Vooreerst heeft het hof met zijn arrest van 21 maart 2001 in werkelijkheid de regel dat het niet in de beoordeling van de zaken zelf treedt, niet miskend, minstens niet doordat het bestreden arrest werd vernietigd "*in zoverre het de aan de eiser opgelegde geldboete verhoogt met meer dan negenhonderd negentig deciemen*". Het materieel invullen door het Hof, van de ten tijde van het misdrijf toepasselijke opdecimes - waaromtrent generlei discussie kan bestaan - is slechts een logisch voortvloeiende van de gedeeltelijke cassatie, welke toelaat een overbodige verwijzing te vermijden. Dergelijke verwijzing heeft immers geen juridische relevantie meer, terwijl het maatschappelijke krediet, dat het Hof toekomt,

⁽²⁴⁹⁾ Zie de voorstellen geformuleerd door de Heer Burgelin, Procureur-generaal bij het Franse Hof van Cassatie, en aangehaald en becommentarieerd in een in de Journal des Tribunaux onder een iconoclastische titel verschenen 'Billet de la semaine' (M.M. en R.O.D., "Faut-il supprimer la Cour de Cassation?", *J.T.* 2001, 406).

vereist dat de cassatieprocedure wordt ontdaan van mogelijke kafkaïaanse trekken.

De door het Hof met het arrest van 21 maart 2001 ingestelde koerswijziging opent daarenboven tal van andere vooruitzichten.

64. Word ik al te voortvarend zo ik stel dat, wanneer de maximumstraf (zowel bij hoofdgevangenisstraffen, geldboetes als vervangende gevangenisstraffen) door de bodemrechter werd overschreden, de cassatie, zonder verwijzing, zou kunnen worden uitgesproken in zoverre de opgelegde straf het door de wet voorziene maximum overschrijdt, zoals zulks geschiedt zowel in Nederland, als in Frankrijk, nu de door te voeren reductie naar de door de wet voorziene maximumstraf - waaromtrent in beginsel geen discussie kan bestaan - een verwijzing omwille van de tegentoets door een rechter op verwijzing niet kan verantwoorden? In deze hypothese zou men hoogstens kunnen opereren dat de bodemrechter, indien hij had geweten dat hij, gelet op de door de wet bepaalde grenzen, slechts een lagere gevangenisstraf mocht opleggen, alsdan mogelijk een zwaardere geldboete zou hebben uitgesproken. Dergelijke redenering zou evenwel ook kunnen worden gehouden in geval de bodemrechter een door de wet niet voorziene bijkomende straf oplegt. Aldus is het niet denkbeeldig dat de bodemrechter, indien hij had geweten dat hij de beklaagde niet

mocht ontzetten uit het recht de tandheelkunde uit te oefenen, een zwaardere gevangenisstraf of geldboete zou hebben opgelegd. Zulks belet het Hof evenwel thans reeds niet dergelijke onwettige ontzetting gewoon weg te laten⁽²⁵⁰⁾.

In dezelfde zin zou, bij een overschrijding van de maximumduur van het uitstel, een reductie van deze duur tot het maximaal toegelatene kunnen volstaan.

Zo zou eveneens, wanneer de bodemrechter op het enkel verzet of hoger beroep van de beklaagde de straf verzwaarde, de reductie, zoals zulks ook in Frankrijk reeds is geschied, door het Hof kunnen worden doorgevoerd. Hierbij is het niet oninteressant te verwijzen naar het arrest van 14 juni 1971⁽²⁵¹⁾, waarbij de cassatie bij wijze van inkorting werd uitgesproken in een geval waarbij de appèlrechter, bij gebrek aan hoger beroep door het openbaar ministerie, ten onrechte de toestand van de beklaagde had verzwaard door het opleggen van een in het bestreden vonnis niet voorzien verval, en dit arrest te vergelijken met het op 23 april 1985⁽²⁵²⁾ gewezen arrest, waarbij de gedeeltelijke cassatie met verwijzing werd uitgesproken in een geval, waarbij het openbaar ministerie geen hoger beroep had ingesteld tegen het verstekvonnis en, op het hoger beroep van het openbaar ministerie en de beklaagde

⁽²⁵⁰⁾ Cass. 31 mei 1977, *A.C.* 1977, 1013.

⁽²⁵¹⁾ Cass. 14 juni 1971, *A.C.* 1971, 1031.

⁽²⁵²⁾ Cass. 23 april 1985, *A.C.* 1984-85, nr. 503.

tegen het vonnis op verzet, de toestand van de beklaagde werd verzwaaard door het opleggen van een zwaardere vervangende gevangenisstraf dan in het verstekvonnis bepaald. Er kan nochtans bezwaarlijk worden voorgehouden dat er een wezenlijk verschil bestaat tussen het ontdoen in de ene beslissing van het, in strijd met het beginsel dat de toestand van de beklaagde op zijn enkel verzet of hoger beroep niet mag worden verzwaaard, ten onrechte opgelegd verval en het ten aanzien van de andere beslissing louter reduceren van de, in strijd met hetzelfde beginsel, ten onrechte verhoogde vervangende gevangenisstraf tot de door de bij verstek opgelegde vervangende gevangenisstraf.

Een reductie van de straffen door Uw Hof bij toepassing van de regels van de samenloop ligt volledig in dezelfde lijn.

Ongetwijfeld zijn er nog andere dan deze voor de hand liggende toepassingsgevallen denkbaar.

Zal men er op een dag zelfs niet toe komen te oordelen dat bij motiveringsgebreken van de feitenrechter het Hof zonder dat nader feitenonderzoek nodig is, de fout kan herstellen door vast te stellen waarom het niet beantwoorde verweer toch slechts had kunnen worden verworpen?⁽²⁵³⁾.

⁽²⁵³⁾ H.R. 30 september 2003, *NJ* 2005, 545.

Zoals raadsheer De Vreese het veertig jaar terug reeds stelde, zijn deze vragen en bedenkingen minstens enige bezinning waard.

*

*

*

65. Aldus naar de toekomst gerichte beelden bieden een mooi perspectief om te besluiten.

In deze bijdrage is o.m. herhaaldelijk verwezen naar de rede van advocaat-generaal G. Sartini van den Kerckhove uit 1937.

Vandaag, 68 jaar later, is het opvallend hoe tal van problemen die toendertijd werden aangekaart, nog steeds actueel zijn. Ik noem het beperken van de cassatieberoepen, de verplichting grieven aan te voeren, het aanvoeren van ambtshalve middelen, de betekening van de voorziening, de nietigheden en de cassatiemiddelen die de openbare orde aanbelangen.

De opsomming van die items brengt treffend tot uitdrukking de blijvende bezorgdheid en het constant streven van het Hof om,

ijverend voor de rechtshandhaving, rechtsontwikkeling en rechtsbescherming, kwalitatieve eindproducten af te leveren op korte termijn.

Maar anders dan bij het rechtsmiddel van hoger beroep waar de feitelijke beoordeling steeds opnieuw in het geding is, blijft het cassatieberoep beperkt tot juridisch relevante grieven. Daartoe behoort niet het enkele belang of de wens van de partijen om in een nieuwe feitelijke behandeling alle registers nogmaals te kunnen opentrekken om tot een gunstiger resultaat te komen.

De wet moet zulk soort kansspel voorkomen.

Vraag is of de wetgever hierbij steeds de gepaste oplossingen heeft aangedragen of minstens er de nodige aandacht heeft aan geschonken?

Het feit dat ik vandaag terug enkele vraagpunten ter tafel heb gelegd doet hierop een minstens gedeeltelijk ontkennend antwoord vermoeden.

Als die hernieuwde belangstelling op enigerlei wijze in de toekomst zou leiden tot het in overweging nemen van bepaalde aspecten van het cassatieberoep in strafzaken, zal deze bijdrage, wellicht niet nutteloos zijn geweest.

Hoe ijdel zijn echter deze woorden bij de nagedachtenis van de leden van het Hof die ons dit jaar zijn ontvallen.

Mevrouw Raymond-Decharneux, die geboren werd in 1913, overleed op 14 april 2005. Zij werd benoemd tot raadsheer in het Hof bij koninklijk besluit van 9 december 1975 en was aldus de eerste vrouwelijke magistraat alhier: ongetwijfeld een mijlpaal in de geschiedenis van het Hof. Zij werd in ruste gesteld op 11 mei 1983.

De Heer raadsheer Charles Resteau trad toe tot het Hof in december 1983. Hij had er voorheen reeds gewerkt als magistraat met opdracht in de Dienst Documentatie en overeenstemming der teksten. Van zijn vader die stafhouder was geweest van de balie van cassatie, leerde raadsheer Resteau dat, ik citeer: "le travail est le devoir de chaque heure d'une vie".

Omwille van gezondheidsredenen werd hij met ingang van 30 november 1987 op zijn verzoek in ruste gesteld. Hij overleed op 27 december 2004.

Op 1 juli 2005 overleed op 84-jarige leeftijd emeritus eerste voorzitter Marc Châtel.

Na zijn universitaire studies te hebben beëindigd in 1943, werd Marc Châtel oorlogsvrijwilliger in 1944 en werd hij tevens erkend als gewapend weerstander.

Hij was vanaf 1946 achtereenvolgens substituut-krijgsauditeur te velde, substituut-procureur des Konings, onderzoeksrechter en substituut-procureur-generaal.

Op 8 oktober 1970 werd Marc Châtel op vijftigjarige leeftijd benoemd tot raadsheer in het Hof van cassatie en in september 1983 werd hij verkozen tot voorzitter. Op 5 december van datzelfde jaar legde hij in de handen van de Koning de eed af als eerste voorzitter.

Hij werd in ruste gesteld op 15 september 1990.

Marc Châtel had de wens uitgedrukt dat hem geen rouwhulde zou worden gebracht. Dit typeert de persoon: bescheiden, minzaam en beginselvast.

Het Hof blijft deze collega's in gedachten bewaren.

Voor de Koning vorder ik dat het Hof tijdens het nieuwe gerechtelijk jaar zijn werkzaamheden voortzet.